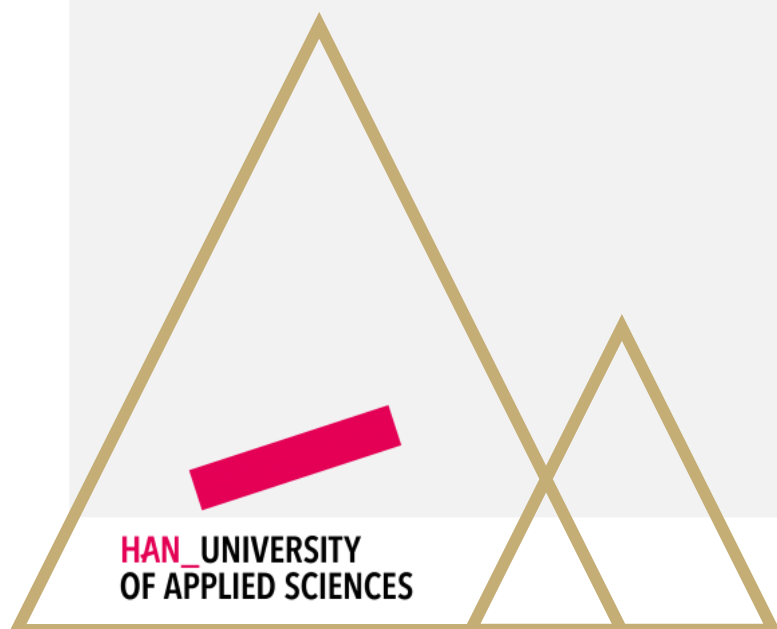

Bouwen op een goed fundament

Afstudeeronderzoek naar de huidige werking en
resultaten van de Wet kwaliteitsborging voor het
bouwen.

COLOFON

Onderwijsinstelling	HAN University of Applied Science Academie Build Environment – Bouwkunde Ruitenberglaan 31 6802 EJ Arnhem
Eerste begeleider Tweede begeleider	R. (Rob) Mink W.H. (Willem) van Dijk
Afstudeerders	I.C.A. (Ilse) van der Meer ICA.vandermeer@student.han.nl C.M. (Corné) Noorderijk CM.Noorderijk@student.han.nl
Versie	Publicatie
Datum	19 juni 2025

VOORWOORD

Voor u ligt het afstudeeronderzoek dat is uitgevoerd in het kader van onze opleiding aan de HAN University of Applied Sciences. Dit onderzoek richt zich op het functioneren van het stelsel rondom de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), dat bedoeld is om de bouwkwaliteit in Nederland te verbeteren.

In een tijd waarin Nederland voor een grote bouwopgave staat en de druk op de woningmarkt toeneemt, is het waarborgen van kwaliteit essentieel. Betrouwbare bouwwerken en een sterke positie van de bouwconsument vormen de basis voor een toekomstbestendige en duurzame gebouwde omgeving.

Tijdens dit onderzoek hebben wij ons onafhankelijk opgesteld en zijn we in gesprek gegaan met diverse betrokken partijen binnen het Wkb-stelsel. Door de combinatie van literatuuronderzoek en praktijkervaringen hopen wij een bijdrage te leveren aan het inzicht in de werking van het huidige stelsel en mogelijke verbeterpunten aan te reiken.

We hopen dat deze scriptie een waardevolle bijdrage levert aan de discussie over de werking en toekomst van kwaliteitsborging in Nederland. Daarnaast hopen wij dat het de betrokken partijen handvatten biedt voor verdere verbetering van het stelsel, om zo samen, als overheid én markt, te bouwen aan een beter Nederland.

Ilse van der Meer & Corné Noorderijk,
Arnhem, mei 2025

INHOUDSOPGAVE

COLOFON	2
INHOUDSOPGAVE	4
GEHANTEERDE WERKDEFINITIES.....	6
LIJST MET AFKORTINGEN.....	7
1. INLEIDING	12
1.1. AANLEIDING	12
1.2. PROBLEEMANALYSE	13
1.3. PROBLEEMSTELLING	13
1.4. DOELANALYSE	14
1.5. DOELSTELLING.....	14
1.6. VRAAGSTELLING	14
1.7. ONDERZOEKSRELEVANTIE	15
1.8. OVERZICHT STAKEHOLDERS	16
1.9. DOELGROEP	16
1.10. AFBAKENING	17
1.11. LEESWIJZER	18
2. ONDERZOEKSONTWERP	19
2.1. ONDERZOEKSPLAN	19
2.2. METHODEN & WERKWIJZE.....	20
3. THEORETISCH KADER (LITERATUUR)	21
3.1. WAT HOUDT DE WKB IN?.....	21
3.2. WELKE PARTIJEN SPELEN EEN ROL BIJ DE WKB?	25
3.3. HOE BEHOREN DEZE PARTIJEN ZICH TOT ELKAAR TE VERHOUDEN?	32
4. INTERVIEWS.....	35
4.1. HOE VERLOOPT DE UITVOERING VAN DE WKB IN DE PRAKTIJK?	35
4.2. IN HOEVERRE WORDT DE WERKING VAN HET WKB-STELSEL GOED GEWAARBORGD?	40
5. ANALYSE	42
5.1. WELKE STAPPEN ZIET HET WERKVELD ALS NOODZAKELIJK OM HET WKB-STELSEL BETER TE LATEN FUNCTIONEREN?	42
6. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN.....	43
REFLECTIE & DISCUSSIE	49
NAWOORD	52
GECITEERDE WERKEN.....	53

BIJLAGEN*	55
BIJLAGE A	METHODIEK BEANTWOORDING DEELVRAGEN55
BIJLAGE B	INTERVIEWRESULTATEN AANNEMERS, GEMEENTEN EN ADVISEURS (VERTROUWELIJK)55
BIJLAGE C	INTERVIEWRESULTATEN KB EN AI (VERTROUWELIJK).....55
BIJLAGE D	INTERVIEWRESULTATEN MINISTERIE VAN VRO, TLOKB EN EERSTE KAMER (VERTROUWELIJK)55
BIJLAGE E	INTERVIEWRESULTATEN SAMENGEVAT.....55
BIJLAGE F	NOTULEN INTERVIEWS AANNEMERS, GEMEENTEN EN ADVISEURS (VERTROUWELIJK)55
NOTULEN INTERVIEWS KB EN IA (VERTROUWELIJK)	55
NOTULEN INTERVIEWS MINISTERIE VAN VRO, TLOKB EN EERSTE KAMER (VERTROUWELIJK)	55

GEHANTEERDE WERKDEFINITIES

Begrip	Definitie
Wkb-stelsel	De wijze waarop alle betrokken partijen de Wkb in de praktijk behoren toe te passen en hoe de communicatie en onderlinge verhoudingen tussen deze partijen verlopen.
Borgingsplan (BP)	Een plan dat is gebaseerd op een beoordeling van de bouwtechnische risico's van de bouwwerkzaamheden en de beheersmaatregelen die in dat kader moeten worden getroffen. Dit plan is voor ieder bouwproject voorgeschreven door het instrument voor kwaliteitsborging en dient te worden vastgesteld door de kwaliteitsborger voor aanvang van de bouwwerkzaamheden.
Gevolgklasse (GK)	Gevolgklassen in de bouw zijn een manier om bouwwerken in te delen op basis van de potentiële gevolgen van fouten of falen tijdens de bouw of het gebruik. De Wkb is gestart met gevolgklasse 1, nieuwbouw.
Instrumentaanbieder (IA)	Natuurlijk persoon of rechtspersoon die een aanvraag tot toelating van een instrument voor kwaliteitsborging, tot het stelsel van kwaliteitsborging voor het bouwen, indient bij de toelatingsorganisatie
Instrument voor kwaliteitsborging (IK)	Beoordelingsmethodiek die tot doel heeft vast te stellen of er een gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat het bouwen van een bouwwerk voldoet aan de voorschriften.
Kwaliteitsborger (KB)	Natuurlijk persoon of rechtspersoon die met toestemming van de instrumentaanbieder een toegelaten instrument voor kwaliteitsborging toepast.
Samenwerkingspartner(s)	Bedrijven of organisaties die met elkaar een contractuele samenwerking aangaan, waarbij volgens een afgesproken wijze werkzaamheden voor elkaar verricht worden.
Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw (TloKB)	De organisatie die als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) toeziet op de uitvoering van het stelsel.
Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (WKB)	Een nieuw wetsstelsel dat het bewaken van de kwaliteit van ontwerp en uitvoering op een zodanige wijze inricht dat het eindresultaat aan de voorschriften van het Bouwbesluit voldoet.

LIJST MET AFKORTINGEN

Afkorting	Betekenis
Bbl	Besluit bouwwerken leefomgeving
Bkb	Besluit kwaliteitsborging voor het bouwen
Bkl	Besluit kwaliteit leefomgeving
Bp	Borgingsplan
CI	Certificering Instantie
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
IA	Instrumentaanbieder
KB	Kwaliteitsborger
KGW	Instrument Kwaliteitsborging Garantiewaarborg
KiK	KOMO-instrument voor de Kwaliteitsborging
KOMO	Keuring en Onderzoek van Materialen voor de Overheid
Ob	Omgevingsbesluit
Or	Omgevingsregeling
Ow	Omgevingswet
RvA	Raad van Accreditatie
TIS	Technical Inspection Service
TloKB	Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw
TNI	TÜV NORD Instrument
Vkb	Verbeterde kwaliteitsborging
VRO	Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wkb	Wet kwaliteitsborging voor het bouwen
WKI	Woningborg Kwaliteitsborging Instrument

SAMENVATTING

Met ingang van 1 januari 2024 is de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking getreden. Onder deze wet is er sprake van systeemtoezicht waarbij de technische bouwvoorschriften uit het Besluit bouwwerk leefomgeving (Bbl) geborgd gaan worden door private onafhankelijke kwaliteitsborgers (KB) die werken volgens een instrument dat aangeboden wordt door Instrumentaanbieders (IA).

Hoewel de wet bedoeld is om de bouwkwaliteit te waarborgen, zijn er vanuit het werkveld al snel signalen gekomen dat de uitvoering in de praktijk niet altijd vlekkeloos verloopt. Er wordt gesproken over onduidelijkheid, toegenomen administratieve lasten, en een veranderende samenwerking tussen partijen in het bouwproces. Deze knelpunten roepen vragen op over de effectiviteit van de wet en of deze daadwerkelijk leidt tot de beoogde verbeteringen.

Aanleiding en doel

Uit gesprekken met verschillende marktpartijen kwamen signalen naar voren over de implementatie van de Wkb en de wijze waarop deze wordt ervaren. Het doel van het onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de resultaten die nu zichtbaar zijn over het functioneren van het Wkb-stelsel. Daarvoor is de volgende hoofdvraag opgesteld:

**Welke resultaten zijn zichtbaar over het functioneren van het Wkb-stelsel
(Wet kwaliteitsborging voor de bouw), sinds de invoering hiervan?**

Het onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van onderstaande deelvragen:

1. Wat houdt de Wet Kwaliteitsborging (Wkb) voor het bouwen in?
2. Welke partijen spelen een rol bij de Wkb?
3. Hoe behoren deze partijen zich tot elkaar te verhouden?
4. Hoe verloopt de uitvoering van de Wkb in de praktijk?
5. In hoeverre wordt de werking van het Wkb-stelsel goed gewaarborgd?
6. Welke stappen ziet het werkveld als noodzakelijk om het Wkb-stelsel beter te laten functioneren?

Om tot juiste resultaten te komen is het belangrijk om onafhankelijk in het onderzoek te staan. Iedere marktpartij heeft haar eigen visie die deels ook uit haar eigen belangen voortkomt. Om deze reden is de keuze gemaakt dit onderzoek niet in opdracht van een marktpartij uit te voeren, maar als onafhankelijk onderzoek vanuit de HAN University of Applied Sciences. De input van marktpartijen blijft hierbij echter van grote waarde.

Onderzoeksstrategie

Ons doel is het in beeld krijgen van het huidige functioneren van het Wkb-stelsel. Hiervoor is het allereerst van groot belang om inzichtelijk te krijgen wat de Wkb is en welke partijen zich hierin op welke manier tot elkaar verhouden. De deelvragen 1, 2 en 3 geven hier vanuit de theorie een antwoord op. Aangezien theorie en praktijk lang niet altijd overeenkomen, zal in deelvraag 4 en 5 gekeken worden naar het functioneren van de Wkb in de praktijk. Hiervoor zijn 30 partijen benaderd, uit alle lagen van het Wkb-stelsel. Deze bedrijven schetsen elk vanuit hun eigen visie een beeld van de werkwijze onder de Wkb en de onderlinge verhoudingen tussen de betrokken partijen. In deelvraag 6 zullen de inzichten vanuit de theorie en praktijk leiden tot stappen die het werkveld als noodzakelijk ziet.

Conclusie

Dit onderzoek heeft waardevolle inzichten opgeleverd over het functioneren van het Wkb-stelsel sinds de invoering ervan. De belangrijkste conclusie is dat het stelsel nog in een transitiefase verkeert: betrokken partijen zijn zoekende naar hun rol en verantwoordelijkheden. Zoals bij elke grote wetswijziging vergt dit tijd, aanpassing en samenwerking.

De manier waarop partijen de Wkb implementeren, wordt sterk beïnvloed door hun eigen belangen en perspectieven. Dit zorgt voor uiteenlopende houdingen en uitvoeringspraktijken. Duidelijk is dat het fundament van het stelsel, onafhankelijkheid, integriteit en toetsbare kwaliteit, essentieel is om tot geloofwaardige en objectieve kwaliteitsborging te komen. Zonder dit fundament verliest de Wkb haar kracht.

Positief is dat de bewustwording rondom bouwkwaliteit en wettelijke eisen toeneemt. Marktpartijen signaleren dat meer gebreken worden opgelost en er dus sprake is van een eerste verbetering van de bouwkwaliteit.

Aanbevelingen

- Blijvend monitoren en bijsturen: Het functioneren van het Wkb-stelsel moet actief gevolgd worden, zodat knelpunten vroegtijdig gesignaleerd en aangepakt kunnen worden.
- Vergroten van uniformiteit: Er is behoefte aan meer eenduidigheid in de werkwijze van instrumentaanbieders, kwaliteitsborgers en gemeenten. Dit bevordert wederzijds begrip en efficiëntie.
- Eenduidige mindset: Voor succesvolle implementatie is het cruciaal dat alle betrokkenen vanuit een gedeelde visie werken. Alleen dan kan het systeem daadwerkelijk leiden tot efficiënter werken en hogere bouwkwaliteit.

Wanneer er gezamenlijk en doelgericht wordt ingezet op verbetering kan de Wkb uitgroeien tot een effectief en breed gedragen stelsel dat de bouwsector toekomstbestendig maakt. Wanneer deze verbeterlagen niet gemaakt worden, blijft de vraag staan of de Wkb daadwerkelijk een verbetering is en het naar behoren functioneert.

SUMMARY

From 1 January 2024, Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (the Building Quality Assurance Act) came into force. Under this act, there is system supervision whereby the technical building regulations under the Besluit bouwwerk leefomgeving (decision building living environment) will be guaranteed by private independent kwaliteitsborger (quality assurance) companies working according to an instrument offered by Instrumentaanbieders (Instrument providers).

Although the law is intended to guarantee building quality, there have been quick signals from the field that implementation in practice is not always flawless. There is talk of lack of clarity, increased administrative burden, and changing cooperation between parties in the construction process. These bottlenecks raise questions about the effectiveness of the Act and whether it actually leads to the intended improvements.

Grounds and purpose

Interviews with various market players revealed signals about the implementation of the Wkb and how it is perceived. The aim of the study is to gain more insight into the results that are now visible about the functioning of the Wkb system. To this end, we have drawn up the following main question:

**What results are visible about the functioning of the Wkb-system,
since its introduction**

The study is conducted on the basis of the following sub-questions:

1. What does the Building Quality Assurance Act (Wkb) entail?
2. Which parties play a role in the Wkb?
3. How should these parties relate to each other?
4. How does the implementation of the Wkb work in practice?
5. To what extent is the operation of the Wkb system properly guaranteed?
6. Which steps does the field see as necessary to improve the functioning of the Wkb system?

To achieve correct results, it is important to be independent in this. Each market party has its own vision, which partly also stems from its own interests. For this reason, the choice was made not to conduct this study on behalf of a market party, but as independent research from HAN University of Applied Sciences. However, the input from market parties remains of great value here.

Research strategy

Our aim is to get a picture of the current functioning of the Wkb system. To this end, it is first of all very important to gain insight into what the Wkb is and which parties relate to it in which way. Subquestions 1, 2 and 3 provide answers to this from a theoretical point of view. Since theory and practice do not always correspond, subquestions 4 and 5 will look at how the Wkb works in practice. For this purpose, 30 parties were approached, from all layers of the Wkb system. These companies, each with their own vision, give a picture of how work is done under the Wkb and how the various parties relate to each other. In sub-question 6, the insights from theory and practice will lead to steps that the field sees as necessary.

Conclusion

This study has provided valuable insights into the functioning of the Wkb system since its introduction. The main conclusion is that the system is still in a transition phase: parties involved are searching for their roles and responsibilities. As with any major legislative change, this requires time, adaptation and cooperation.

The way parties implement the Wkb is strongly influenced by their own interests and perspectives. This creates divergent attitudes and implementation practices. What is clear is that the foundation of the system, independence, integrity and testable quality, is essential to achieve credible and objective quality assurance. Without this foundation, the Wkb loses its power.

On the positive side, awareness of building quality and legal requirements is increasing. Market parties are signaling that more defects are being resolved and there is therefore an initial improvement in building quality.

Recommendations

- Continuous monitoring and adjustment: The functioning of the Wkb system should be actively monitored so that bottlenecks can be identified and addressed early on.
- Increase uniformity: There is a need for more uniformity in the working methods of instrument providers, quality assurance agencies and municipalities. This promotes mutual understanding and efficiency.
- Uniform mindset: For successful implementation, it is crucial that all stakeholders work from a shared vision. Only then can the system actually lead to more efficient work and higher construction quality.

If joint and targeted efforts are made to improve it, the Wkb can grow into an effective and widely supported system that makes the construction sector future-proof. If these improvement steps are not made, the question remains whether the Wkb is actually an improvement and it functions properly.

1. INLEIDING

1.1. AANLEIDING

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet officieel in werking getreden. Deze wet is een van de grootste en meest recente wetswijzigingen in de bouwwereld. Een belangrijk onderdeel hiervan is de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). Het doel van deze wet is het verbeteren van de bouwkwaliteit in Nederland en het versterken van de positie van de bouwconsument.

Deze wet is niet uit het niets ontstaan, er gaat een lange geschiedenis aan vooraf. De eerste concrete contouren van wat nu de Wkb is, werden zichtbaar naar aanleiding van het rapport van de Commissie-Dekker, met als belangrijke visie: “Privaat wat kan, publiek wat moet”. In 2016 werd bovendien een concreet wetsvoorstel aangenomen door de ministerraad. Vanuit deze ontwikkelingen is de Wkb ontstaan zoals we die nu kennen.

Een opvallende verandering die met de Wkb gepaard gaat, is de verschuiving van verantwoordelijkheden binnen het bouwproces. Waar voorheen de gemeenten het technische toezicht uitvoerden, ligt deze taak voor nieuwbouwwerken in gevolgklasse 1 nu bij een onafhankelijke kwaliteitsborger uit de markt. Deze KB’er toetst het bouwwerk met behulp van een erkend instrument. Dit doet hij vóór en tijdens de bouw, in plaats van alleen achteraf.

Hoewel de wet bedoeld is om de bouwkwaliteit te waarborgen, zijn er vanuit het werkveld al snel signalen gekomen dat de uitvoering in de praktijk niet altijd vlekkeloos verloopt. Er wordt gesproken over onduidelijkheid, toegenomen administratieve lasten, en een veranderende samenwerking tussen partijen in het bouwproces. Deze knelpunten roepen vragen op over de effectiviteit van de wet en of deze daadwerkelijk leidt tot de beoogde verbeteringen.

Uit gesprekken met verschillende marktpartijen ontvingen wij diverse signalen over de implementatie van de Wkb en de manier waarop deze wordt ervaren. In ons afstudeeronderzoek proberen wij, Corné en Ilse, hier meer grip op te krijgen. We hebben ervoor gekozen dit onderzoek niet in opdracht van een marktpartij uit te voeren, maar als onafhankelijk onderzoek vanuit de HAN University of Applied Sciences. De input van marktpartijen blijft hierbij echter van grote waarde.

1.2. PROBLEEMANALYSE

Nu, ruim anderhalf jaar na de invoering van de Wkb, komen er vanuit marktpartijen reacties op het functioneren ervan. Deze reacties gaan over het functioneren van de nieuwe wetgeving in de praktijk en de rol die hierin ingenomen wordt. Zoals bij veel nieuwe wet- en regelgeving is het begrijpelijk dat de uitvoering in de beginfase nog niet volledig vlekkeloos verloopt. Het implementeren van een nieuw stelsel vraagt tijd, aandacht en aanpassing van alle betrokken partijen.

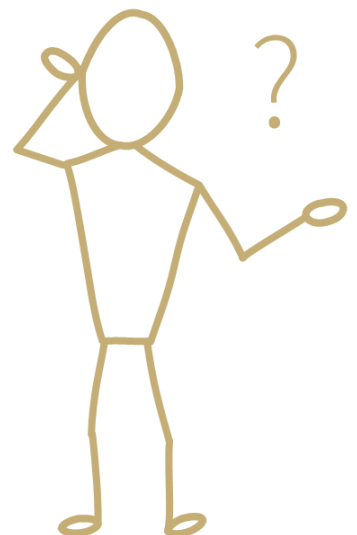
Een belangrijk aspect hierbij is de vraag of er voldoende toezicht is op de uitvoering en of alle partijen daadwerkelijk hun verantwoordelijkheden nemen, zoals beoogd in het systeem. De rol en onafhankelijkheid van de kwaliteitsborger, en daarbij de verschillende werkwijzen die men hanteert, wordt daarbij regelmatig ter discussie gesteld.

Tegen de achtergrond van een grote bouwopgave waar Nederland de komende jaren voor staat, is het van cruciaal belang dat de bouwkwaliteit gewaarborgd wordt. De Wkb is juist ingevoerd om deze kwaliteit te verbeteren en de positie van de bouwconsument te versterken. Als het stelsel in de praktijk niet effectief blijkt te zijn, bestaat het risico dat de bouwkwaliteit niet verbetert, maar juist verslechtert.

De signalen die wij horen roepen bij ons vragen op over de praktische werking van het Wkb-stelsel en de resultaten die sinds de invoering zichtbaar zijn. In ons afstudeeronderzoek willen wij inzicht krijgen in hoe het stelsel op dit moment functioneert en of het daadwerkelijk bijdraagt aan de doelen waarvoor het in het leven is geroepen. Dit stelt ons in staat om mogelijke tekortkomingen te signaleren die waardevol kunnen zijn voor verdere doorontwikkeling van het stelsel.

1.3. PROBLEEMSTELLING

Sinds de invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) zijn er signalen dat het stelsel rondom deze wet in de praktijk nog niet volledig functioneert. Er is onzekerheid over de rolverdeling, het toezicht en de onafhankelijkheid van betrokken partijen. Hierdoor dreigt het beoogde doel – het verbeteren van de bouwkwaliteit en het versterken van de positie van de bouwconsument – niet te worden gehaald. Inzicht in de huidige werking van het stelsel is nodig om eventuele tekortkomingen te signaleren.

1.4. DOELANALYSE

Het onderzoek heeft als doel om inzicht te krijgen in het functioneren van de Wkb. Er zijn signalen dat het stelsel niet altijd goed functioneert. Hierbij worden door marktpartijen vraagtekens gezet over de effectiviteit en het halen van het doel van de wetgeving.

De onderzoekspopulatie bestaat uit verschillende partijen die een rol spelen in het stelsel rondom de Wkb. Denk hierbij aan aannemers, kwaliteitsborgers, instrumentaanbieders, gemeenten, brancheorganisaties en de overheidsinstanties. Door met deze stakeholders in gesprek te gaan, willen we een helder beeld krijgen van de ervaringen en waarneming over de werking van de wet in de praktijk.

De onderzoeksbenadering zal bestaan uit literatuuronderzoek en interviews met relevante stakeholders. Het literatuuronderzoek biedt een theoretisch kader en inzicht in eerdere studies en rapporten over de Wkb, terwijl de interviews praktische en actuele informatie opleveren over de uitvoering van de wet.

De verwachte bijdrage van dit onderzoek is een inzicht in de werking van het Wkb-stelsel. Hierbij zullen de belangen en perspectieven van de verschillende categorieën stakeholders naast elkaar gezet worden. Daarbij zal ook een advies geformuleerd worden waaruit blijkt welke aspecten van de wet en uitvoering hiervan verbeterd moeten worden. Dit alles met als doel de bouwkwaliteit te verbeteren en de positie van de bouwconsument te versterken.

1.5. DOELSTELLING

Het doel van dit onderzoek is om, naar aanleiding van signalen uit de bouwsector over knelpunten in de uitvoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), inzicht te krijgen in het functioneren van het stelsel in de praktijk. Dit gebeurt door middel van literatuuronderzoek en interviews met betrokken partijen. Hieruit zal blijken welke verbeterpunten er zijn om de bouwkwaliteit te verbeteren en de positie van de bouwconsument te versterken.

1.6. VRAAGSTELLING

Hoofdvraag:

Welke resultaten zijn zichtbaar over het functioneren van het Wkb-stelsel (Wet kwaliteitsborging voor de bouw), sinds de invoering hiervan?

Deelvragen:

1. Wat houdt de Wet Kwaliteitsborging (Wkb) voor het bouwen in?
2. Welke partijen spelen een rol bij de Wkb?
3. Hoe behoren deze partijen zich tot elkaar te verhouden?
4. Hoe verloopt de uitvoering van de Wkb in de praktijk?
5. In hoeverre wordt de werking van het Wkb-stelsel goed gewaarborgd?
6. Welke stappen ziet het werkveld als noodzakelijk om het Wkb-stelsel beter te laten functioneren?

1.7. ONDERZOEKSRELEVANTIE

De onderzoeksrelevantie wordt aangeduid middels de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Deze doelen zijn in 2015 vastgesteld als mondiale agenda voor duurzame ontwikkeling richting 2030. Ze richten zich op het verbeteren van welvaart, welzijn en het behoud van onze planeet. Hoewel dit onderzoek zich richt op een specifiek stelsel gericht voor Nederland, namelijk de Wkb, sluit het ook aan bij meerdere SDG's. Er wordt bijgedragen aan een verbetering van de bouwkwaliteit, werkgelegenheid, transparantie en leefomgeving. In dit hoofdstuk worden de doelstellingen uiteengezet die relevant zijn voor het uit te voeren onderzoek. Hieruit wordt zichtbaar waarom dit onderzoek relevant is binnen bredere maatschappelijke thema's. (Stichting SDG Nederland, 2025)

SDG 8 – Waardig werk en economische groei

De Wkb beïnvloedt direct het functioneren van de bouwsector. Waar dat nu nog voornamelijk voor de gevolgklasse 1 nieuwbouwwerken het geval is, zal dat in de komende jaren gelden voor de hele bouwsector. De bouw is een sector met een grote economische waarde en veel werkgelegenheid. Door te onderzoeken hoe dit nieuwe stukje wetgeving functioneert en waar de knelpunten zitten, levert dit onderzoek een bijdrage aan het verbeteren van de uitvoeringspraktijk. Een goed werkend borgingssysteem bevordert efficiëntie, voorkomt faalkosten en draagt bij aan transparantie en zekerheid binnen bouwprojecten. Daarnaast zorgt een goed werkende bouwsector voor meer economische stabiliteit.

SDG 9 – Industrie, innovatie en infrastructuur

De kern van de Wkb draait om innovatie in toezicht: privaat in plaats van publiek, en preventief in plaats van correctief. Deze verandering heeft gezorgd voor een herziening van processen en samenwerkingen. De impact hiervan moet niet onderschat worden. Door met een open kritische blik te kijken naar de werking van dit nieuwe stelsel, ontstaat een stimulans om verder te werken aan optimalisatie van bouwtechnische controle. Dit zal bijdragen aan het versterken van een innovatieve en toekomstgerichte bouwsector.

SDG 11 – Duurzame steden en gemeenschappen

Een belangrijke doelstelling van de Wkb is het verbeteren van de bouwkwaliteit en het versterken van de positie van de eindgebruiker. Goed gebouwde woningen en infrastructuur is hierin onmisbaar. Dit is het fundament voor duurzame en veilige gemeenschappen. Door de praktijkervaringen inzichtelijk in beeld te brengen en terug te geven aan de markt, zal dit onderzoek bijdragen aan het verbeteren van die kwaliteit op de langere termijn.

SDG 16 – Vrede, justitie en sterke publieke diensten

In de zestiende SDG staat transparantie, verantwoordelijk bestuur en vertrouwen in publieke systemen centraal. Hierbij is het belangrijk dat de overheid start met het vertrouwen van haar burgers en bedrijven en hierin de rechtsstaat niet wordt ondermijnd. Kijkend naar de effectiviteit van de Wkb is een duidelijke rolverdeling, goede samenwerking en voldoende onafhankelijk toezicht van belang. Iedereen moet de eigen taken uitvoeren waar zij verantwoordelijk is. Door onderzoek te doen naar de Wkb komt er inzicht in hoe het stelsel in de praktijk functioneert en waar bijgestuurd moet worden om publieke belangen beter te waarborgen.

Maatschappelijke meerwaarde

Naast de bijdrage die geleverd wordt aan de SDG's levert dit onderzoek directe input aan de markt, toezichthouders en beleidsmakers. Door signalen uit het werkveld te verzamelen en te analyseren, biedt het onderzoek waardevolle inzichten die gebruikt kunnen worden voor het bijsturen van de lopende processen rondom het Wkb-stelsel. Met als uiteindelijk doel dat de bouwkwaliteit voor de consument in de toekomst verder verbetert.

1.8. OVERZICHT STAKEHOLDERS

In dit afstudeeronderzoek richten wij ons op meerdere doelgroepen die een centrale rol spelen binnen het Wkb-stelsel. Elk van deze partijen vervult een eigen functie binnen het systeem en heeft een ander perspectief op de werking ervan. Door deze doelgroepen te betrekken, beogen we een breed, genuanceerd en onafhankelijk beeld te vormen van het functioneren van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. We streven ernaar om minimaal drie vertegenwoordigers van elke groep te betrekken in het onderzoek door middel van interviews.

Aan de toezichthoudende kant onderscheiden we het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), als wetgever, en de Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw (TloKB), die toezicht houdt op de werking van het stelsel.

Daarnaast richten we ons op de uitvoerende partijen: de instrumentaanbieders (IA) en kwaliteitsborgers (KB), die verantwoordelijk zijn voor het toetsen van de bouwkwaliteit. Ook gemeenten worden meegenomen in het onderzoek, aangezien hun rol en verantwoordelijkheden zijn veranderd door de invoering van de Wkb.

Ten slotte gaan we ook in gesprek met adviseurs en brancheorganisaties, zij vernemen uit de markt hoe de Wkb-implementatie verloopt. Ook de aannemers kunnen niet vergeten worden, omdat zij degenen zijn die nu moeten werken onder de Wkb. Ook zal getracht worden contact te zoeken met de Eerste- en Tweede Kamer.

1.9. DOELGROEP

Dit onderzoek is gericht op verschillende partijen die betrokken zijn bij het stelsel van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). Allereerst richt het zich op het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijk Ordening (VRO), dat als wetgever gebaat is bij een onafhankelijk beeld van hoe het stelsel in de praktijk functioneert. De bevindingen kunnen helpen bij beleidsmatige bijsturing. Ook voor kwaliteitsborgers en instrumentaanbieders is het onderzoek relevant; het biedt inzicht in ervaringen vanuit de markt en laat zien waar behoefte is aan verbetering van het proces of aanpassingen van de wetgeving. Voor aannemers, die direct onder de Wkb werken, schetst het onderzoek een beeld van hoe het stelsel hun praktijk beïnvloedt en welke knelpunten zij ervaren. Daarnaast zijn ook gemeenten als veranderende schakel in het proces gebaat bij inzicht in hun nieuwe rol en de samenwerking met andere partijen. Tot slot biedt het onderzoek waardevolle input voor brancheorganisaties en beleidsadviseurs, die met deze informatie hun achterban kunnen ondersteunen of het gesprek aan kunnen gaan met beleidsmakers.

Door de ervaringen en behoeften van deze uiteenlopende doelgroepen te verzamelen en te analyseren, levert dit onderzoek een bijdrage aan het versterken van het stelsel en daarmee de bouwkwaliteit in Nederland.

1.10. AFBAKENING

Wat gaan we wel doen?	Wat gaan we niet doen?
We interviewen minimaal twee en bij voorkeur 3 of meer vertegenwoordigers per doelgroep (kwaliteitsborgers, aannemers, gemeenten, instrumentaanbieders, BZK/TloKB, brancheorganisaties en adviseurs) om een zo compleet en onafhankelijk mogelijk beeld te krijgen van het functioneren van het Wkb-stelsel in praktijk.	We nemen geen informatie of standpunten op die alleen gedeeld zijn in voorbereidende gesprekken voorafgaand aan dit onderzoek, zonder deze bevestigd te krijgen vanuit gevoerde interviews of literatuur.
We richten ons op gevolgklasse 1 nieuwbouwprojecten.	Focussen op gevolgklasse 1 verbouwprojecten. Gevolgklassen 2 en 3 nemen we niet mee in het onderzoek. Hooguit verwijzen we naar bevindingen die mogelijk relevant zijn voor deze klassen.
We voeren dit onderzoek onafhankelijk en objectief uit, waarbij we actief voorkomen dat het perspectief van één belangengroep dominant is. Door meerdere partijen te betrekken, streven we naar een gebalanceerd en representatief beeld van het Wkb-stelsel.	We beschrijven en vergelijken niet elk instrument van de verschillende, maar kijken naar algemene ervaringen met het gebruik en de toepassing van deze instrumenten.
We maken gebruik van betrouwbare bronnen zoals beleidsdocumenten, rapporten van toezichthouders, publicaties van brancheorganisaties en wetenschappelijke literatuur, en vinden iets aannemelijk als we de signalen vanuit verschillende kanten krijgen.	We analyseren niet hoe de Wkb in detail wordt uitgevoerd op specifieke bouwplaatsen, maar kijken naar algemene trends en ervaringen van betrokken partijen.
We analyseren de werking van het stelsel op hoofdlijnen, en besteden aandacht aan veelvoorkomende knelpunten die door meerdere geïnterviewden worden benoemd.	We focussen niet op individuele incidenten of conflicten, tenzij dit breder speelt in de markt.
We beperken ons tot de context van het Nederlandse stelsel zoals dat onder de Omgevingswet en de Wkb is ingericht in 2024-2025.	We voeren geen internationale vergelijking uit met systemen voor kwaliteitsborging in het buitenland.

1.11. LEESWIJZER

Deze scriptie is opgebouwd uit zes hoofdstukken en heeft als doel inzicht te geven in de werking en de resultaten van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in de praktijk, evenals de verbeterstappen die vanuit het werkveld worden voorgesteld.

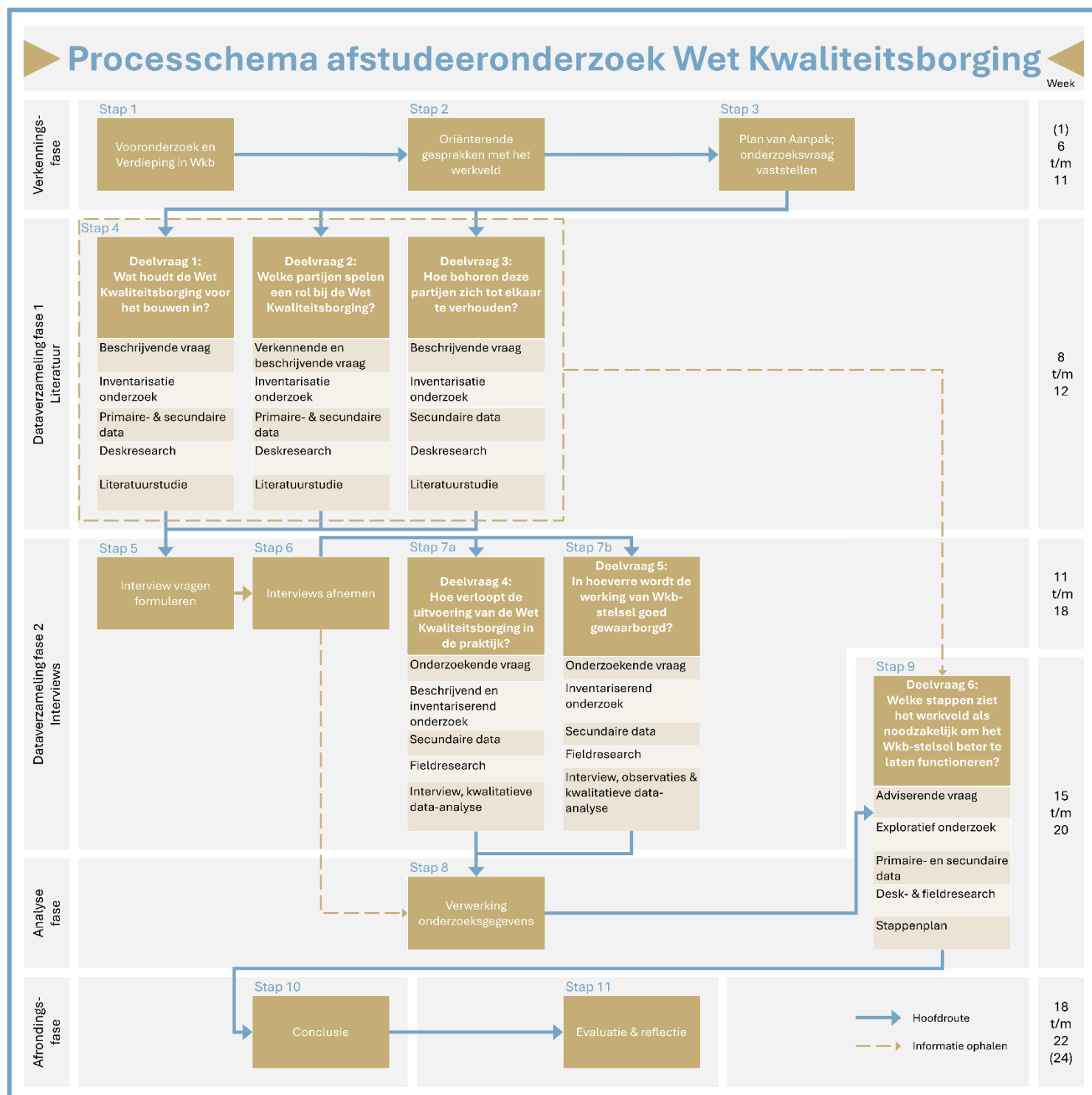
- In hoofdstuk 1 zijn de aanleiding, probleemstelling, doelstelling, relevantie en afbakening te lezen.
- Hoofdstuk 2 bevat het onderzoekontwerp. Hierin wordt het onderzoeksplan door middel van een processchema weergegeven. In dit processchema wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze er gewerkt wordt en welke relatie de deelvragen met elkaar hebben. Ook worden de gebruikte methoden en werkwijzen omschreven voor de beantwoording van de deelvragen. Het theoretische vooronderzoek wordt hierin niet uitgewerkt. Deze is verwerkt in hoofdstuk 3.
- Hoofdstuk 3 vormt het theoretisch kader. Voortbouwend op het theoretisch vooronderzoek worden de eerste drie deelvragen beantwoord. Hierin wordt ingegaan op wat de Wkb inhoudt, welke partijen betrokken zijn bij de uitvoering ervan, en hoe deze partijen zich tot elkaar behoren te verhouden binnen het stelsel.
- In hoofdstuk 4 worden de onderzoeksresultaten gepresenteerd. De deelvragen vier en vijf worden hierin beantwoord. Er wordt ingegaan op hoe de Wkb in de praktijk wordt uitgevoerd en hoe de verhoudingen en samenwerkingen tussen de verschillende partijen ervaren worden.
- Hoofdstuk 5 gaat in op de vraag welke verbeterstappen volgens het werkveld nodig zijn om de werking van het Wkb-stelsel te optimaliseren. Hiermee beantwoorden we deelvraag zes.
- In hoofdstuk 6 volgen de conclusies en aanbevelingen, inclusief een reflectie op het onderzoek en een afsluitend nawoord.

Ten slotte zijn achterin deze scriptie de bijlagen, tabellen, figuren en de bronnenlijst opgenomen.

2. ONDERZOEKSONTWERP

2.1. ONDERZOEKSPLAN

Voor het doen van onderzoek is het onderstaande schema opgesteld. Hierin wordt weergegeven welke stappen genomen gaan worden om tot een conclusie op de onderzoeksvraag te komen. Ook wordt verwoord op welke manier er een antwoord gevonden wordt op de deelvragen. In de rest van het hoofdstuk zal dit toegelicht worden. Dit alles is ook uitgezet in de tijd in weken.

Figuur 1_Processchema afstudeeronderzoek Wet Kwaliteitsborging; Eigen figuur

2.2. METHODEN & WERKWIJZE

In bijlage A is weergegeven welke methoden gebruikt zijn voor het beantwoorden van de deelvragen.

2.2.1. Brongegevens wettelijk kader

Voor het opstellen van het wettelijk kader is de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) als uitgangspunt genomen. Deze wet beoogt de bouwkwaliteit te verbeteren en de positie van opdrachtgevers te versterken. De volgende bronnen zijn geraadpleegd:

- De officiële wettekst van de Wkb via wetten.overheid.nl.
- Het Praktijkboek Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) – dit boek biedt praktische toelichting op de toepassing van de wet in de dagelijkse bouwpraktijk.
- Het Handboek kwaliteitsborging voor het bouwen – hierin worden juridische en organisatorische aspecten van de Wkb uitgebreid besproken.
- Toelichtende documenten van de rijksoverheid en het Ministerie van VRO, waaronder implementatiegidsen en beleidsnotities.

Deze bronnen vormen samen het juridische en praktische kader waarop dit onderzoek is gebaseerd. Ze zijn gebruikt om inzicht te krijgen in de werking, verplichtingen en gevolgen van de Wkb voor betrokken partijen in het bouwproces.

2.2.2. Gehanteerde onderzoeksbronnen

In dit onderzoek is gebruikgemaakt van diverse bronnen om een volledig beeld te krijgen van de impact en toepassing van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). De volgende soorten bronnen zijn geraadpleegd:

- Vakliteratuur, waaronder het ‘Praktijkboek Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb)’, ‘Stelsel van kwaliteitsborging voor het bouwen’, en het ‘Handboek kwaliteitsborging voor het bouwen’. Deze boeken boden zowel juridische als praktische inzichten in de toepassing van de wet.
- Wettelijke documenten, zoals de wettekst van de Wkb en het Bbl, geraadpleegd via officiële overheidswebsites. Daarnaast ook het bijbehorende besluit en regeling.
- Beleidsdocumenten van het Ministerie van VRO en andere betrokken instanties, die richting geven aan de uitvoering van de wet.
- Brieven tussen Eerste- en Tweede Kamer en de minister
- Deskundigeninformatie uit artikelen en vakpublicaties
- Interne documenten van Brancheorganisaties, zoals jaarverslagen, projectplannen en evaluaties.
- Interviews met verschillende partijen uit het werkveld (zie 2.2.3. Interviews), om praktijkervaringen en meningen te verzamelen.

2.2.3. Interviews

Voor ons onderzoek hebben we 30 interviews gehouden:

- Eén keer met het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO);
- Twee keer met de TloKB;
- Vier keer met een brancheorganisatie;
- Vier keer met een instrumentaanbieder;
- Acht keer met een kwaliteitsborger;
- Vijf keer met een gemeente;
- Drie keer met een Adviseur
- Twee keer met een aannemer/ ontwikkelaar;
- Eén keer met een medewerker van de Eerste Kamer

De namen van de geïnterviewden zijn vertrouwelijk.

3. THEORETISCH KADER (LITERATUUR)

Vanuit het theoretisch vooronderzoek en aanvullend onderzoek naar de Wkb worden in dit hoofdstuk de eerste twee deelvragen beantwoord.

3.1. WAT HOUDT DE WKB IN?

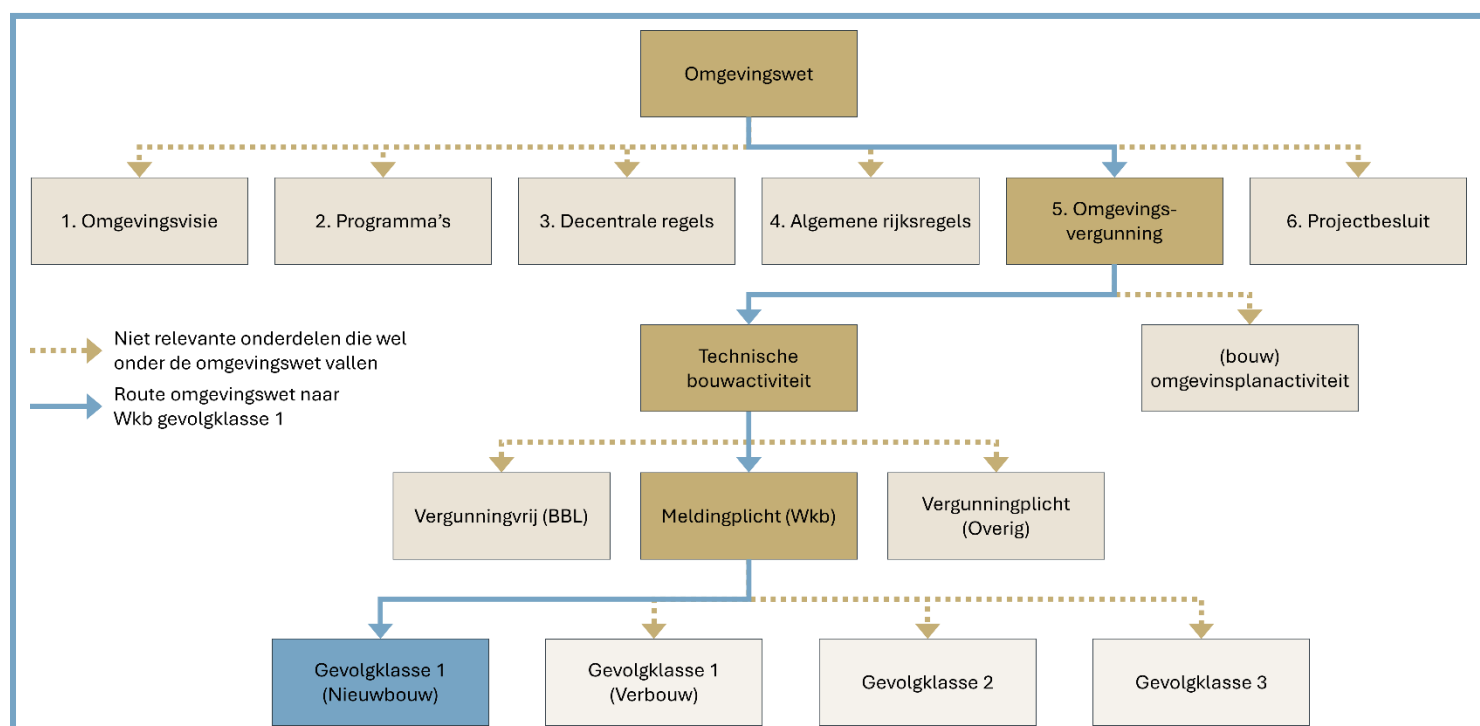
De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) is een nieuwe wet die op 1 januari 2024 in werking is getreden. Deze geldt in eerste instantie alleen voor bouwwerken in gevolgklasse 1, nieuwbouw. De wet is ingevoerd met als doel het verbeteren van de bouwkwaliteit, het verduidelijken van aansprakelijkheid en het versterken van de positie van de consument. De Wkb is onderdeel van de Omgevingswet. Hierin zijn verschillende wet- en regelgevingen uit het omgevingsdomein in één wet samengekomen. Deze stelselwijziging behoort tot de grootste wetgevingswijzigingen in de Nederlandse bouwsector en heeft grote gevolgen voor de praktijk in de bouwwereld.

In de beantwoording van deze deelvraag zal ingegaan worden op de relatie tussen de Omgevingswet en Wkb, het doel van de Wkb en hoe het proces onder de Wkb verloopt.

3.1.1. Omgevingswet en haar doel

In Nederland zijn veel wetten te vinden over de leefomgeving. In deze wetten ontbreken delen of zijn dubbelingen te vinden. Om deze reden is de Omgevingswet tot stand gekomen. De Omgevingswet gaat over de procedures voor vergunningverlening, toezicht en handhaving in de fysieke leefomgeving. De Omgevingswet, die eveneens vanaf 1 januari 2024 van kracht is, bundelt tientallen wetten en honderden regels in één wet. Deze wet heeft als doel om eenvoudiger, overzichtelijker en efficiënter vergunningen te verlenen en toezicht te houden. Alles wordt gebundeld in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het DSO is niet één groot ICT-systeem, maar een samenhangend stelsel van digitale voorzieningen, gegevens, standaarden, bronnen en onderlinge afspraken. (IPLO, 2025)

In figuur 2 is de samenhang tussen de Omgevingswet en de Wkb visueel gemaakt.

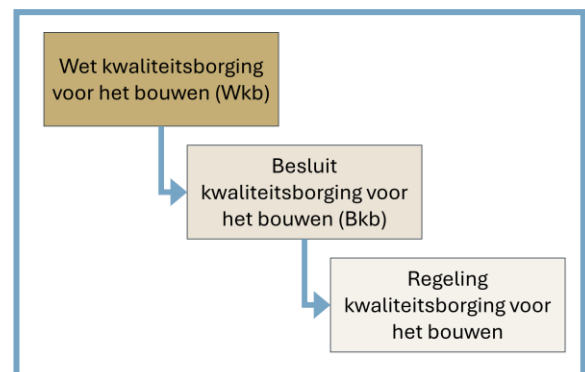
Figuur 2_Overzicht samenhang Omgevingswet en Wkb; Eigen figuur

3.1.2. Omgevingswet en Wkb

Niet alleen zal de bouwopgave een aanzienlijke plaats krijgen binnen de Omgevingswet, het DSO moet ook op orde zijn om de Wkb goed te laten functioneren. De Wkb geldt alleen voor de technische bouwactiviteit onder het stelsel van de Omgevingswet. Hierbij is voor de Wkb nog onderscheid te maken in drie verschillende gevolklassen. De rijksoverheid (2024) schrijft hierover in een factsheet het volgende: “De gevolklassen zijn bepaald op basis van de mogelijke gevolgen voor de gebruikers, bijvoorbeeld als gevolg van brand of het instorten van een (deel van een) gebouw.” Op dit moment is alleen gevolklasse 1 van kracht. Gevolgklasse 1 gaat over bouwwerken waarbij de persoonlijke gevolgen beperkt zijn als niet aan de bouwtechnische voorschriften wordt voldaan. De Wkb wordt in stappen ingevoerd. Vijf jaar na invoering zal gekeken worden of de Wkb ook kan gaan gelden voor de overige bouwwerken. Een voorstel hiervoor zal dan aan de Tweede Kamer worden voorgelegd. De wet geldt op dit moment alleen voor nieuwbouw die hieronder valt. Voor verbouw zal dit pas later volgen, meermaals is dit al uitgesteld.

3.1.3. Wkb, Bkb en Rkb

De Wkb staat dus niet op zichzelf. Het is onderdeel van de Omgevingswet. Daarnaast is er het Besluit kwaliteitsborging voor het bouwen (Bkb) waarin uitgewerkt is hoe de wet uitgelegd moet worden. Ook vinden we de regeling kwaliteitsborging voor het bouwen waarin een duidelijke uitleg van de wet staat. (Bregman, van Egmond, Hoogendoorn, & Triches, 2023) In het besluit en de regeling wordt bijvoorbeeld dieper ingegaan op de gevolklassen, minimumeisen voor een instrument, de werking van aanvraagprocedures voor toelating, gegevensverstrekking, kosten enzovoort.

Figuur 3_Relatie Wkb, Bkb en Rkb; Eigen figuur

3.1.4. Wijzigingen Wkb

Met ingang van de Wkb treden er ook wijzigingen op in het Burgerlijk Wetboek (BW). Deze wijzigingen hebben ook raakvlakken met de kerndoelen waarom de Wkb is ingevoerd. Bregman et al. (2023) benoemd de volgende kerndoelen:

1. De gewijzigde aansprakelijkheid van de aannemer na oplevering (art. 7:758 lid 4 BW), ook wel verlengde aansprakelijkheid genoemd;
2. De aanvulling van de waarschuwplicht van de aannemer (art. 7:754 lid 2 BW);
3. De introductie van een dossier betreffende het bouwwerk dat de aannemer aan de opdrachtgever moet verstrekken (art. 7:757a BW);
4. De introductie van een informatieplicht voor de aannemer over financiële zekerheden (art. 7:765a BW); en
5. Het gewijzigde bijzondere opschortingsrecht van de opdrachtgever (art. 7:768 BW).

3.1.5. Uitgangspunten Wkb

Dit alles met de volgende uitgangspunten:

1. Private kwaliteitsborging

De toetsing van het bouwplan en het toezicht tijdens de bouw worden bij gevolgklasse 1 niet meer door de gemeente gedaan, maar door een private partij: de kwaliteitsborger. Deze beoordeelt of het bouwwerk voldoet aan de technische bouwvoorschriften via een erkend instrument voor kwaliteitsborging.

2. Transparantie en aansprakelijkheid

De aannemer wordt volledig aansprakelijk voor gebreken aan het bouwwerk, ook na oplevering. Eerder was de aannemer alleen aansprakelijk voor gebreken die bij oplevering zichtbaar waren. De garantietermijn

wordt ook verlengd naar 20 jaar. De consument staat hierdoor sterker. De kwaliteitsborger stelt een verklaring op of het bouwwerk voldoet aan de voorschriften, maar de aannemer blijft eindverantwoordelijk.

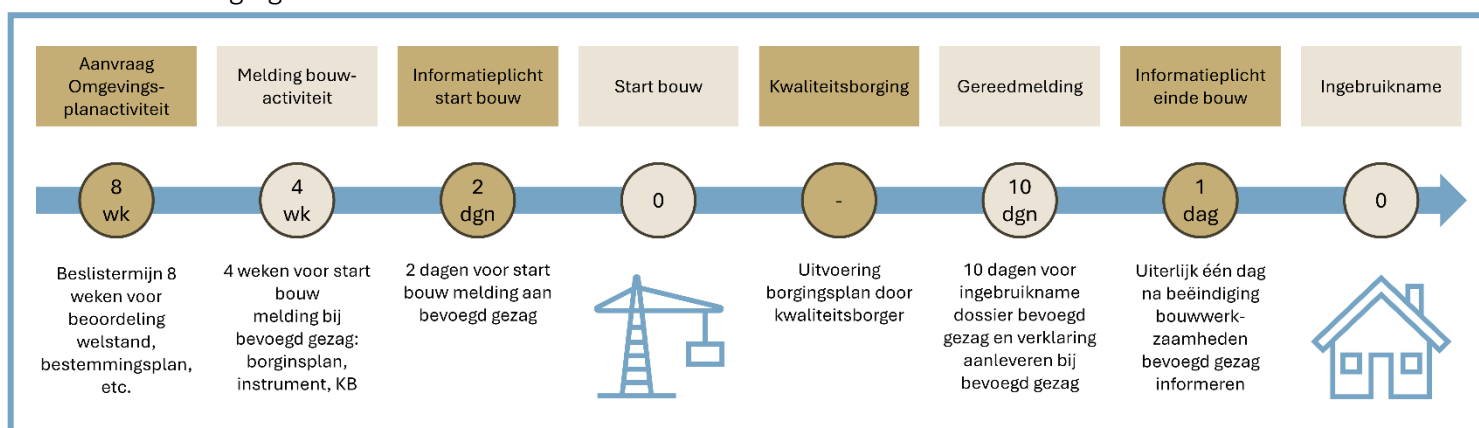
3. Consumentendossier

Bij oplevering moet de aannemer een consumentendossier overhandigen aan de opdrachtgever. Hierin staan onder andere het bouwplan, gebruikte materialen en hoe voldaan is aan de kwaliteitsnormen. Dit dossier geeft inzicht in de kwaliteit van het gebouwde product.

3.1.6. Bouwen onder de Wkb

Met de nieuw gestelde doelen onder de Wkb wordt ook de wijze waarop een project verloopt anders. Hieronder in figuur 4 is het Wkb proces in hoofdlijnen uitgezet in tijd, middels een stappenplan weergegeven. Vanaf start van de aanvraag Omgevingsplanactiviteit tot en met de ingebruikname. Tijdens deze stappen heeft iedere partij een eigen rol, in figuur 5 wordt dit per partij uitgebreider weergegeven.

3.1.7. Borging

Figuur 4_Stappenplan Wkb hoofdlijnen; Eigen figuur

Het borgen van de kwaliteit moet de KB doen middels een instrument aan de hand van de uitgangspunten in een vastgesteld borgingsplan. Hierin wordt vastgesteld welke maatregelen getroffen zijn om bouwtechnische risico's te voorkomen of te beperken, op welke wijze het ontwerp van het bouwplan en de uitvoering van de bouwwerkzaamheden voldoen aan de regels, bedoeld in hoofdstuk 4 en 5 Bbl, en op welke momenten de kwaliteitsborging wordt uitgevoerd. Gedurende de werkzaamheden kan dit plan geactualiseerd worden en opnieuw geregistreerd worden in het instrument.

3.1.8. Cultuurverandering

Met de implementatie van de Wkb zien we dus een sterke rolverandering ontstaan, een verschuiving van overheid naar markt. Dit vergt een andere werkwijze dan voorheen. De rol van de gemeente wordt beperkter, terwijl de aannemer en KB veel meer verantwoordelijkheid dragen. In figuur 5 wordt duidelijk welke taken er ontstaan in de private sector, en hoe het bevoegd gezag vooral een controlerende, procedurele rol houdt. Deze nieuwe aanpak moet leiden tot:

1. Minder bouwfouten;
2. Meer transparantie in het bouwproces;
3. Betere bescherming van eindgebruikers.

De Wkb beoogt hiermee een cultuurverandering binnen de bouwsector, waarbij kwaliteit vanaf het begin centraal staat en toetsing een doorlopend proces wordt in plaats van een momentopname.

```

graph LR
    A[Activiteit] --> B[Tussenresultaat]
    B --> C[Eindresultaat]
  
```


3.2. WELKE PARTIJEN SPELEN EEN ROL BIJ DE WKB?

De implementatie en uitvoering van de Wkb vereisen nauwe samenwerking tussen verschillende publieke en private partijen. Iedere partij heeft een eigen rol en verantwoordelijkheden binnen het stelsel. Hieronder worden de belangrijkste betrokkenen benoemd en toegelicht:

De gebruikte nummering komt overeen met de nummering die in figuur 5, 6 en 7 gebruikt wordt.

1 3.2.1. Overheid (Ministerie van VRO)

De rijksoverheid is verantwoordelijk voor het opstellen van het wettelijk kader en het toezicht op het functioneren van de toelatingsorganisatie. De overheid bewaakt hiermee het publieke belang en de doelstellingen van de wet.

2 3.2.2. Toelatingsorganisatie

Deze organisatie toetst en laat kwaliteitsborgingsinstrumenten toe. Zij beheert een register waarin toegelaten instrumenten zijn opgenomen, en houdt toezicht op het functioneren van het stelsel. Ook toetst de organisatie of IA's en KB's voldoen aan de gestelde eisen. De wijze waarop toezicht wordt gehouden op de naleving van de wettelijke eisen waaraan een Instrument en een IA moeten voldoen, is vastgelegd in het 'Toezichtkader'. (Neerhof & de Haan, 2024)

"Het toezicht dat de TloKB uitoefent op instrumenten is tweeledig." (Neerhof & de Haan, 2024) In de eerste plaats is er nalevingstoezicht. In de tweede plaats, is er het kwaliteitstoezicht van de TloKB.

Nalevingstoezicht

Het nalevingstoezicht gaat over de naleving van de eisen die vastgesteld zijn waar instrument en IA aan moeten voldoen. Het doel hiervan is of dat de gestelde wet- en regelgeving nageleefd worden bij de toepassing hiervan. De TloKB houdt hierbij niet direct toezicht op de KB. Wel geeft dit toezicht zicht op hoe onder andere de KB zich opstelt in het bouwproces. Dit toezicht levert informatie op over het functioneren van het Wkb-stelsel.

Kwaliteitstoezicht

Kwaliteitstoezicht heeft betrekking op in hoeverre er gebouwd wordt volgens de bouwtechnische voorschriften gesteld in hoofdstuk 4 en 5 Bbl. Dit toezicht is gericht op de werking van het stelsel als geheel en wordt gedaan middels audits.

"TloKB streeft er uiteindelijk naar haar toezicht risicogericht te programmeren, in het belang van een effectieve en efficiënte inzet van mensen en middelen. Hierbij inventariseert de toezichthouder de belangrijkste risico's gerelateerd aan het niet of onvoldoende halen van de doelen van het KB-stelsel:

- Vaststellen in hoeverre IA (on onder hun toezicht staande KB's) de toegelaten KB-instrumenten juist naleven en toepassen;
- Vaststellen in hoeverre het KB-stelsel leidt tot een verbetering van de bouwkwaliteit, doordat bouwwerken beter voldoen aan de bouwtechnische regels.

Bij de start van het toezicht programmeert de TloKB nog slechts beperkt risicogericht, omdat nog weinig objectieveerbare gegevens beschikbaar zijn om de risico's op te baseren." (Neerhof & de Haan, 2024). Het gedane toezicht gebeurt nu steekproefsgewijs.

Toelatingscriteria instrument

Voor het toelaten van een borgings-instrument moet men voldoen aan de eisen gesteld in de Woningwet, de algemene maatregel van bestuur (Bkb) en de regeling kwaliteitsborging voor het

bouwen (Rkb). Hierin zijn de regels, uitgewerkt in criteria en toetsvragen, vormgegeven als een gestructureerde checklist.

Fasering in handhaving

Neerhof & de Haan (2024) schrijven ook over de fasering en wijze waarop sancties plaats kunnen vinden. In geval van overtreding van de IA, door het niet naleven van de wet- en regelgeving, wordt er in fasen gehandhaafd. Het doel hiervan is om de IA zo snel mogelijk te laten voldoen aan de gestelde eisen.

Het is afhankelijk van de ernst van de aard, welke maatregel, of welke combinatie van maatregelen in welke volgorde worden ingezet.

- Aanspreken/informereren; Hierbij spreekt de TloKB de IA die een overtreding is begaan en hierbij initiatief toont om dit zelf op te lossen.
- Aanschrijving middels een brief met hersteltermijn; De IA kan een aanschrijving krijgen waarin beschreven wordt waar en wanneer hij moet voldoen aan de gestelde eisen.
- Bestuurlijk gesprek; Een gesprek vindt plaats tussen de TloKB en IA, dit gesprek heeft als doel om de benadrukken dat de IA de overtreding oplost.
- Verscherpt toezicht; IA krijgt de kans om de overtreding op te lossen binnen een vastgestelde termijn. In deze periode wordt verscherpt toezicht toegepast.
- Correctief actieplan; De TloKB kan de IA opdragen om een correctief actieplan op te stellen. Dit bestaat bijvoorbeeld uit: Analyse oorzaak, te nemen herstelstappen, acties tot oplossing et cetera.
- Mochten alle doorgelopen stappen niet het gewenste resultaat opgeleverd hebben, dan kan worden besloten de overtreding/IA een last onder dwangsom of last onder bestuursdwang op te leggen om de overtreding te beëindigen. Desnoods komen sancties, schorsing of intrekking van toelating in beeld.

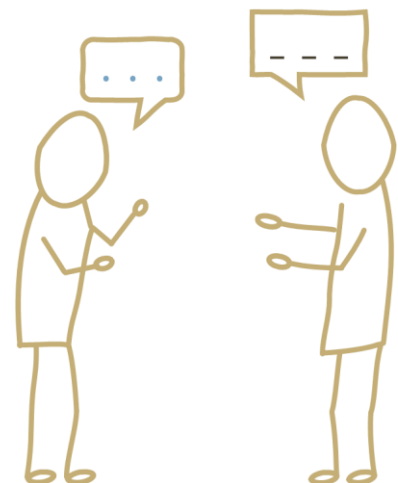
3 3.2.3. Gemeenten

De rol van de gemeenten is veranderd bij de implementatie van het Wkb-stelsel. In hoofdstuk 3.1 is hierover meer te vinden. De 342 gemeenten in Nederland toetsen de vergunning 'Omgevingsplanactiviteit' aan het omgevingsplan en maken lokale risico's en aandachtspunten kenbaar. Ze beoordelen de volledigheid van een bouwmelding op de aanwezigheid van een risicobeoordeling, borgingsplan en of de KB en het gebruikte instrument geregistreerd staan in het register. Na de gereed melding moet de volledigheid gecontroleerd worden. Wanneer er geen tekortkomingen zijn, wordt gebruik toegestaan na twee weken. Bij strijdigheden, waarbij geen verklaring van de KB afgegeven kan worden, zal de gemeente dit beoordelen.

4 3.2.4. Brancheorganisatie(s) gemeenten

De gemeenten worden vertegenwoordigd en krijgen informatie van verschillende brancheorganisaties. Hierbij kennen we allereerst de Vereniging van Nederlands Gemeenten (VNG), een belangenorganisatie en kennisplatform voor gemeenten. Door gezamenlijk de krachten van gemeenten te bundelen op allerlei gebieden kan beter voldaan worden aan de belangen van lokale overheden en inwoners. Er wordt invloed uitgeoefend op landelijk niveau en maatschappelijke opgaven worden hierin centraal gesteld. (VNG, 2025)

Naast de VNG kennen we ook De Vereniging Bouw- & Woningtoezicht Nederland (BWT). Zij zijn een vereniging voor iedereen die werkzaam is binnen of voor het BWT in Nederland. En

zijn een spreekbuis voor het vakgebied richting de ministeries en andere belangenorganisaties. (Vereniging Bouw- & Woningtoezicht Nederland, 2025)

In grote lijnen is het onderscheid tussen beiden het volgende: de VNG gaat over de bestuurlijke kant en is vooral in theorie met alle vraagstukken inclusief de Wkb bezig. De BWT is er voornamelijk voor de ambtelijke kant en is rondom de Wkb betrokken om dit ook praktisch werkbaar te maken voor de ambtenaren.

5 3.2.5. Instrumentaanbieder

Een instrumentaanbieder ontwikkelt een kwaliteitsborgingsinstrument dat moet voldoen aan wettelijke eisen. Deze instrumenten bevatten methodieken, normen en werkwijzen die KB's toepassen. Na toetsing door de toelatingsorganisatie kan het instrument worden toegelaten.

Kijkend naar de verschillende instrumenten wordt er zichtbaar dat er verschil is in werkwijzen. Deze verschillen kunnen komen door een andere visie op kwaliteitsborging of het zich willen richten op een bepaald deel van de markt. Hieronder worden de verschillende instrumenten kort toegelicht zoals ze ook beschreven zijn door Neerhof & de Haan (2024).

Technical Inspection Service (TIS)

TIS wordt aangeboden door Stichting Technical Inspection Service Nederland en geschikt voor alle bouwactiviteiten. We spreken over een geaccrediteerd kwaliteitsborgingsinstrument. Een KB die het instrument wil toepassen moet door de Raad van Accreditatie (RvA) geaccrediteerd zijn conform de gestelde eisen. Door of namens de IA Stichting TIS-NL wordt beoordeeld of er voldaan wordt aan de gestelde eisen.

Bij kwaliteitsborging met het TIS-instrument mag de KB niet op een andere manier werkzaam zijn binnen de bouwsector.

KOMO-instrument voor de Kwaliteitsborging (KiK)

KiK wordt aangeboden door Stichting KIK en is een combinatie van KiK/BRL 5019 en is geschikt voor alle toepassingsgebieden binnen gevolgklasse 1. Het KiK-instrument komt voort uit de KOMO-beoordelingsrichtlijn (BRL) 5019 waarin er geborgd wordt of het bouwwerk voldoet aan het Bbl door middel van beoordeling van een bouwplan en toezicht op de bouw.

De KB mag het instrument middels een certificaat gebruiken als voldaan wordt aan de gestelde eisen. De risicobeoordeling gaat op basis van risico niveau's. Bij niveau 1 alleen toetsing op hoofdlijnen, en bij niveau 5 is een volledige toets noodzakelijk.

Instrument Kwaliteitsborging (Vkb)

Dit instrument wordt aangeboden en beheerd door één van de garantie-instellingen die werkt onder het Keurmerk Garantiewoning, SWK. Het instrument heeft betrekking op alle toepassingsgebieden. De afgegeven verklaring waren relevant bij de gemeentelijke bouwplantoetsing en bouwtoezicht. Nu zijn ze rechtsgeldig voor de Wkb.

Middels een licentie mogen de KB werken met het instrument. De sterke focus in dit instrument ligt op de ondernemer die het bouwwerk realiseert en daarbij de daadwerkelijk geleverde kwaliteit aantoonst. De KB ziet hierop toe zodat bij gereedmelding een verklaring van gerechtvaardigd vertrouwen kan worden afgegeven. De mate waarin interne kwaliteitsborging aanwezig is, bepaald in hoeverre de KB aanvullende controles moet uitvoeren. Om zeker te zijn van een goede borging zal een externe borger de interne kwaliteit monitoren en toetsen.

Woningborg Kwaliteitsborging Instrument (WKI)

WKI is ook ontwikkeld door een garantie-instelling onder het Keurmerk Garantiewoning. Het instrument heeft betrekking op een deel van de toepassingsgebieden onder gevolgklasse 1. Het is

ontwikkeld door Woningborg, een waarborginstelling gericht op de bouw van voornamelijk koopwoningen met zo'n duizend aangesloten bouwondernemingen. Nu wordt het WKI aangeboden door de Stichting Instrumentaanbieder WKI (SIAW). De SIAW beoordeelt de KB en ziet toe op het gebruik. Bij het voldoen aan de eisen wordt een licentie afgegeven. Bij het voldoen aan de gestelde eisen krijgt de KB een licentie om te mogen werken met het WKI. Het instrument maakt gebruik van interne kwaliteitsborging, maar doet dit minder dan de Vkb. De aangeleverde stukken van een bouwer/opdrachtgever worden op basis van risico's getoetst aan de eisen van het Bbl. Aan de hand hiervan wordt een borgingsplan opgesteld en vinden controles risico gestuurd plaats. Fysiek toezicht op de bouw is onderdeel van de werkwijze.

Instrument Kwaliteitsborging Garantiewaarborg (KGW)

De Garantiewaarborg-KGW CV is de aanbieder en beheerder van KGW. Het heeft betrekking op alle toepassingsgebieden van gevolgklasse 1. Bij dit instrument is sprake van een verklaring van de KB waarop een garantie met verzekering wordt afgegeven. De onafhankelijkheid van de KB verdient hierin extra aandacht.

BKapp

BKapp wordt aangeboden en beheerd door Apexion. Het instrument heeft betrekking op alle toepassingsgebieden onder gevolgklasse 1. Er wordt voorgeschreven welke zaken opgenomen moeten zijn in de administratie. Alle gegevens van het bouwproject worden ingevoerd in de software, evenals de gegevens van personen zijn bij de kwaliteitsborging hiervan. Het proces van borging bestaat uit verschillende stappen waarin de KB niet alles zelf hoeft te doen. Aannemers en architecten kunnen ook kwaliteitsborgtaken uitvoeren, mits deze bijdrage door de KB gecontroleerd wordt. De IA controleert of het BKapp-instrument op de juiste wijze gebruikt wordt. Hiervoor worden audits georganiseerd. Ook bouwkundigen van Apexion komen op de bouwplaats controleren of de beoogde kwaliteit behaald wordt.

TÜV NORD INSTRUMENT (TNI)

TÜV NORD Nederland biedt een instrument aan dat van toepassing is op alle bouwactiviteiten binnen gevolgklasse 1. In tegenstelling tot andere instrumenten, die zich voornamelijk richten op samenwerking met de aannemer, kiest TÜV NORD ervoor om ook andere bouwpartners actief te betrekken. Dit zijn onder andere architecten, adviesbureaus, bouw fysici, aannemers en constructeurs.

De reden hiervoor is dat deze partijen over veel inhoudelijke kennis beschikken en in staat zijn om zelf grotendeels de risico's binnen een bouwproject goed in kaart te brengen. Zij werken samen met de KB en adviseren deze actief.

TÜV NORD leidt deze professionals op en benoemt hen, na beoordeling, tot partner. Tijdens dit traject ontvangen zij begeleiding en feedback. Wanneer zij aantoonbaar over voldoende kennis beschikken, ontvangen zij een formele erkenning als partner. De gedachte hierbij is dat door het inzetten van deze partners er minder fouten gemaakt worden en het bouwproces goedkoper en efficiënter wordt. Deze partners mogen onder toezicht van een KB hun werkzaamheden uitvoeren. De KB die werkt met het TNI is geaccrediteerd als inspectie-instelling volgens ISO/IEC 170200.

Opmerkelijk is het feit dat het TNI, wat aangeboden wordt door TÜV NORD, alleen gebruikt wordt door de kwaliteitsborger TÜV NORD. Deze combinatie is wettelijk niet uitgesloten.

3.2.6. Kwaliteitsborger

Een kwaliteitsborger (KB) is een ‘natuurlijk persoon of rechtspersoon die met toestemming van de instrumentaanbieder een toegelaten instrument voor kwaliteitsborging toepast’ (Woningwet, 2025). Een KB moet gecertificeerd of geaccrediteerd zijn hiervoor. Als we kijken naar de eisen die instrumenten stellen dan komt de vraag naar voren of een enkel natuurlijk persoon hier aan kan voldoen. De instrumenten stellen continu eisen op het gebied van kennis en kunde, blijven op dit gebied, administratieve eisen, onafhankelijkheid, etc. Bij een bouwwerk van enige omvang kan dit onmogelijk door één persoon worden voldaan. Daarom zal het gaan om één of enkele personen die bij een bedrijf of instelling deze werkzaamheden verrichten of zal men deze werkzaamheden in samenwerkingsverband uitvoeren waarbij de KB andere disciplines inhuurt en hierover de algemene coördinatie voert. Bij kleinere bouwwerken is het wel denkbaar dat het door één enkel natuurlijk persoon wordt uitgevoerd.

Onafhankelijkheid

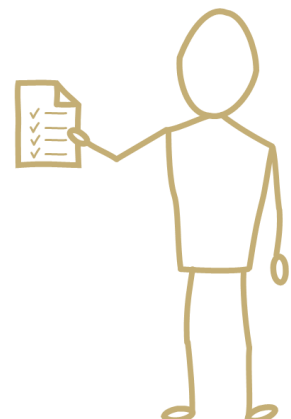
Volgens art. 3.82 Bkl wordt het volgende verstaan onder onafhankelijkheid: *“Een instrument voor kwaliteitsborging schrijft voor dat de kwaliteitsborging allen uitgevoerd te worden door een KB die niet organisatorisch, financieel of juridisch betrokken is bij het betreffende bouwproject, tenzij deze betrokkenheid alleen voortvloeit uit de overeenkomst tot het uitvoeren van de kwaliteitsborging.”* (Besluit kwaliteit leefomgeving, 2024). De natuurlijke- of rechtspersoon moet aan deze eisen voldoen. In een brief van de minister gestuurd op 6 juli 2016 als antwoord op Kamervragen wordt het zo verwoord:

“Om de onafhankelijkheid van de kwaliteitsborger te waarborgen dient in het instrument voor kwaliteitsborging te worden voorgeschreven dat een kwaliteitsborger en de vanuit die kwaliteitsborger bij het project betrokken personen, geen betrokkenheid mogen hebben bij enige activiteit die zou kunnen conflicteren met zijn onafhankelijke oordeel of de integriteit in relatie tot de werkzaamheden. Concreet betekent dit dat de kwaliteitsborger geen betrokkenheid mag hebben bij ontwerp, advies, productie, levering, installatie, bouw of inkoop van (onderdelen van) het bouwproject waarop de kwaliteitsborging betrekking heeft. Een architect, adviseur, bouwer of een projectontwikkelaar kan dus geen kwaliteitsborger zijn in een project waarbij hij zelf direct of indirect ook bij het bouwproces is betrokken.”

“Wanneer de KB dus als ‘natuurlijk of rechtspersoon’ wordt gezien kan de rol van de KB niet worden uitgevoerd door iemand die in persoon de bouwer van het betreffende bouwwerk is of die in dienst is bij deze bouwer of als zzp’er een duurzame werkrelatie met de bouwer onderhoudt. Die is immers onmiskenbaar ‘organisatorisch, financieel of juridisch betrokken binding [...] bij het betreffende bouwproject’, maar dat geldt ook voor de opdrachtgever van het bouwwerk.” (van Leeuwen, 2022)

Een KB moet zelf zijn onafhankelijke positie beoordelen en vastleggen in zijn projectdossier. De instrumentaanbieder moet vaststellen in haar onafhankelijkheidsregels wat de consciënties zijn bij het niet onafhankelijk werken. De onafhankelijke positie van de KB houdt ook in dat er geen advies gegeven mag worden bij onvolkomenheden. De KB denkt hierbij best zwart-wit. Iets wat hij ziet is, óf goed, óf fout.

Van Leeuwen (2022) schrijft ook over het voordeel van het vroeg betrekken van een KB in een project, dit kan namelijk tijdswinst en reductie van faalkosten opleveren. Echter zit ook een keerzijde aan. Het risico bestaat dat de mogelijk langdurige betrokkenheid bij het bouwplan en bouwwerk die hieruit volgt, de onafhankelijkheid kan aantasten. Deze kan praktisch uitlopen op een vorm van organisatorische en financiële binding. Juist om het

kwaliteitsbesef bij de bouwer zelf te vergroten zal de KB zijn onafhankelijke positie goed in het oog moeten houden. Daarom zal hij ook niet meedenken in het oplossen van gebreken en knelpunten. Dit juridisch dichttimmeren zal onmogelijk gaan en dan zal er ook sprake worden van een bureaucratisch geheel. “Onafhankelijke positie? Ja, maar vooral onafhankelijke beoordeling!” (van Leeuwen, 2022)

Kennis, kunde en ervaring

Neerhof & de Haan (2024) schrijven hierover het volgende: “De KB dient niet alleen onafhankelijk te zijn, maar ook objectief en deskundig vaststellen of het resultaat van de bouwactiviteit die door hem is gecontroleerd voldoet aan de regels van hoofdstuk 4 en 5 Bbl.” Nadere regels over de eisen die gesteld worden, worden vastgesteld door de instrumenten op grond van art. 3.83 lid 3 Bkl in art. 3.51.

Borgingsplan

In het borgingsplan wordt verwoord op welke wijze de borging plaats gaat vinden, onderdeel hiervan is de risicobeoordeling. Een risicobeoordeling dient opgesteld te worden zoals bedoeld in hoofdstuk 4 en 5 van het Bbl. (Besluit bouwwerken leefomgeving, 2025) De minimale eisen waarin dit borgingsplan moet voldoen worden beschreven in art. 3.80 lid 3. (Besluit kwaliteit leefomgeving, 2025)

7 3.2.7. Brancheorganisatie(s) KB en IA

Kijkend binnen het stelsel komen we De Vereniging KwaliteitsBorging Nederland (VKBN) tegen die KB en IA vertegenwoordigd. In de ontwikkeling van de Wkb hebben ze actief bijgedragen en de focus ligt nu op een optimale implementatie en uitvoering van deze wet aldus Vereniging KwaliteitsBorging Nederland (2024). Het is een plek om kennis en ervaringen uit te wisselen. Knelpunten worden geadresseerd en er wordt bijgedragen aan oplossingen. Er wordt afgestemd tussen wetgever, toezichthouder, bevoegd gezag en de bouwsector. Bij de VKBN zijn ruim 60 partijen lid. Naast deze vereniging is er ook een andere branchevereniging in oprichting genaamd Brancheorganisatie voor de Onafhankelijke KwaliteitsBorger Bouwen (OKBB).

8 3.2.8. Certificerende Instellingen (CI's)

CI's certificeren KB's voor het gebruik van een specifiek instrument. Ze beoordelen of de KB voldoet aan de eisen die bij het instrument horen. Deze certificering is een voorwaarde om het instrument wettelijk te mogen toepassen.

9 3.2.9. Bouwbedrijven/ aannemers

De bouwbedrijven en aannemers worden nu verplicht te werken onder de Wkb wanneer er sprake is van gevolgklasse 1 nieuwbouw. De manier waarop ze dit doen is afhankelijk van de KB die betrokken is bij het project. Er zijn aannemers die zelf al langere tijd bezig zijn met interne kwaliteitsborging. Onder toezicht van een KB kunnen zij bij bepaalde borgers en instrumenten nu hun werkzaamheden blijven uitvoeren op een vergelijkbare wijze. Voor de aannemers die nog niet bekend zijn met kwaliteitsborging is de invoering van de Wkb een grote omschakeling en vraagt dit om een nieuwe werkwijze.

10 3.2.10. Initiatiefnemer/ opdrachtgever

Hoewel ze formeel geen onderdeel zijn van het Wkb-stelsel zelf, zijn zij wel direct betrokken. De aannemer is eindverantwoordelijk voor de bouwkwaliteit, en moet alle relevante documenten aanleveren aan de KB. De opdrachtgever, meestal een particulier of ontwikkelaar, profiteert van de verhoogde rechtszekerheid door de verbeterde kwaliteitsborging.

In het schema zie je hoe deze partijen via pijlen en registraties met elkaar verbonden zijn. De IA en toelatingsorganisatie vormen de ‘technische basis’, terwijl de KB en certificerende instellingen zorgen voor de uitvoeringspraktijk.

11 3.2.11. Samenwerkingspartners

Bij samenwerkingspartners moet gedacht worden aan alle bedrijven of organisaties die met elkaar een contractuele samenwerking aangaan, waarbij volgens een afgesproken wijze werkzaamheden voor elkaar verricht worden. Hoofdzakelijk gaat het hierbij om (Brandveiligheids)adviseurs, constructeurs, architecten en een bouwfysica. Deze samenwerkingspartners heeft een aannemer nodig om te weten of hij voldoet aan de gestelde eisen aan een bouwwerk in het Bbl. In sommige gevallen gebruikt de KB deze partijen om hen te helpen in de borging van een bouwwerk.

12 3.2.12. Bouwwerk

Kijkend naar de definitie die gegeven wordt in de bijlage bij de Omgevingswet, die bij de Tweede Kamer werd ingediend, zien we dat een bouwwerk het volgende inhoudt: “Constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren, met inbegrip van de daarvan deel uitmakende bouwwerk gebonden installaties.

Kijkend naar deze definitie wordt zichtbaar dat het niet alleen gaat om woningen, gebouwen of een dakkapel. Ook bij infraprojecten kan er sprake zijn van een bouwwerk, denk hierbij bijvoorbeeld aan ondergrondse energievoorzieningen, warmtenetten en laadinfra. Er moet sprake zijn van een fysieke constructie die gebouwd wordt en met de grond verbonden is. Voor een precieze definitie van bouwwerk wordt verwezen naar de Memorie van Toelichting op de Wkb of het rapport dat IBR gedeeld heeft met als titel ‘De betekenis van het begrip ‘bouwwerk’ hoofdstuk 3. (Instituut voor bouwrecht, 2025)

3.3. HOE BEHOREN DEZE PARTIJEN ZICH TOT ELKAAR TE VERHOUDEN?

De Wkb introduceert een systeem waarin samenwerking en afstemming essentieel zijn, maar waarin de onafhankelijkheid van actoren ook strikt gewaarborgd moet blijven. Dit spanningsveld tussen samenwerking en objectiviteit maakt de onderlinge verhoudingen tussen partijen complex en bepalend voor het succes van het stelsel.

3.3.1. Essentiële verhoudingen:

- De overheid stuurt op het systeemniveau: zij monitort of het stelsel als geheel functioneert, zonder directe inmenging in individuele bouwprojecten.
- De toelatingsorganisatie (TloKB) toetst en registreert instrumenten en houdt toezicht op de IA en hun relatie tot de KB. Deze partij moet op afstand blijven van commerciële belangen en werkt onder toezicht van de overheid. Input over de werking van de wet komt vanuit de brancheverenigingen.
- IA's leveren een instrument waarmee de KB kan borgen en houden hier toezicht op.
- De KB moet onafhankelijk zijn van de opdrachtgever, bouwer of architect. Dit betekent dat de KB op geen enkele manier in een andere rol dat KB betrokken mag zijn bij het ontwerp, advisering, productie, levering, installatie, bouw of inkoop van (onderdelen van) het bouwproject waarop de KB betrekking heeft (artikel 3.82 Bkl). (Informatiepunt Leefomgeving, 2025)
- In de praktijk wordt zichtbaar dat de KB kennis input krijgt over het bouwproject vanuit de aannemer en andere samenwerkingspartners.
- KB mogen zelf de keuze maken met hoeveel en welke instrumenten ze werken. In de praktijk zien we dat er KB's zijn die meerdere instrumenten gebruiken, ook zijn er die één instrument gebruiken.
- De certificerende instellingen opereren zelfstandig, in opdracht van een IA, en moeten garanderen dat alleen geschikte partijen als KB aan de slag kunnen.
- De brancheverenigingen halen vertegenwoordigen, een deel van, de andere partijen binnen het stelsel. Ze delen kennis met de leden en geven feedback en advies aan de TloKB en het ministerie.

3.3.2. Samenwerking in de praktijk:

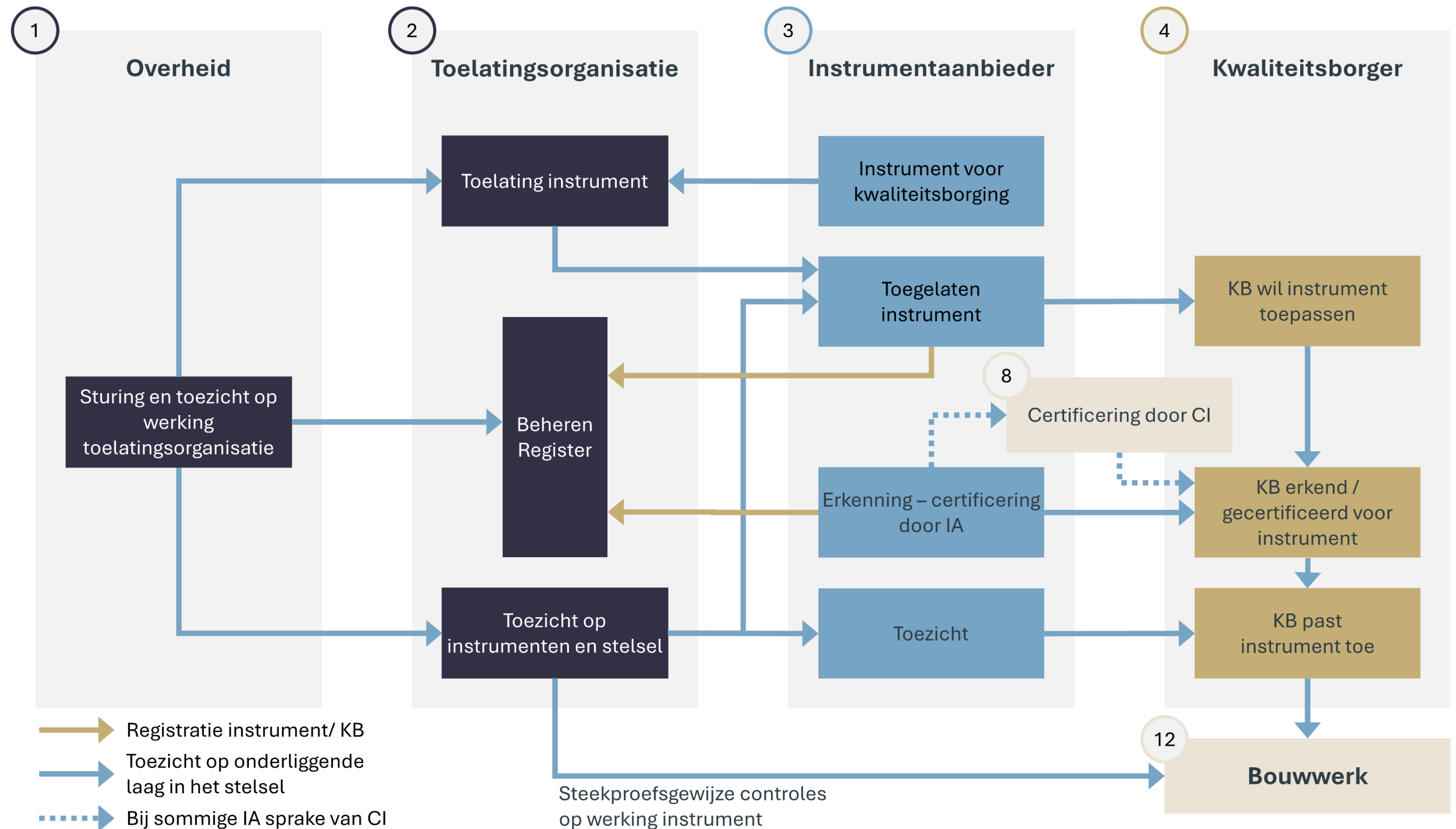
Hoewel iedere partij formeel een eigen taak heeft, is goede communicatie en informatiedeling cruciaal. De KB heeft informatie van de aannemer nodig om zijn controles goed uit te voeren. Tegelijkertijd is het belangrijk dat deze informatie objectief beoordeeld wordt aan de hand van het erkende instrument.

3.3.3. Leeswijzer onderstaande tabellen

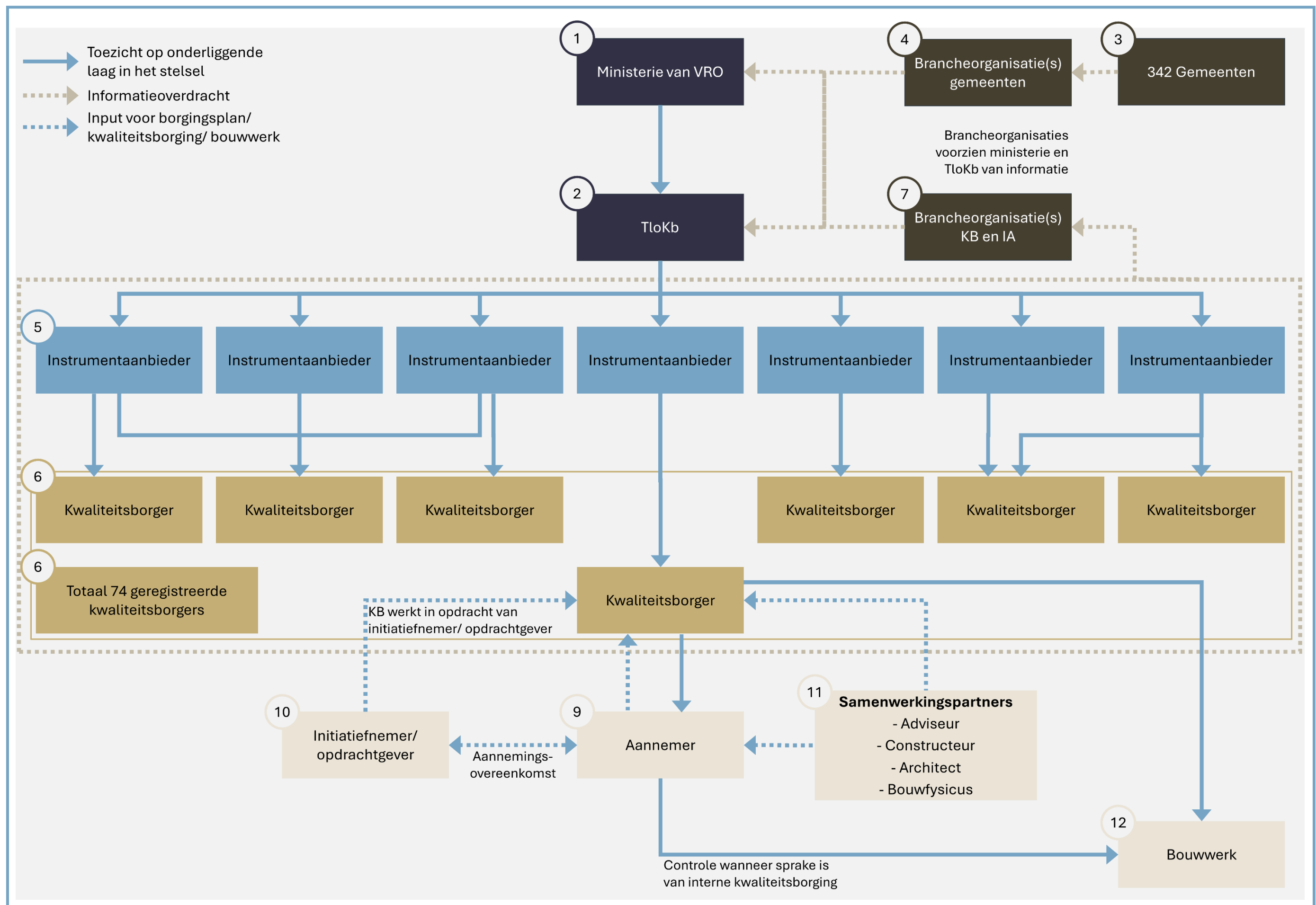
In onderstaande figuren wordt zichtbaar wat de verhoudingen zijn tussen de verschillende partijen binnen het Wkb-stelsel. In figuur 6 zie je dat de lijnen van informatie, controle en certificering door het hele stelsel lopen. De solide werking van het Wkb-stelsel hangt dus niet alleen af van de wetgeving, maar juist ook van het gedrag, de samenwerking en het verantwoordelijkheidsbesef van alle betrokken partijen. In figuur 7 wordt zichtbaar op welke wijze er toezicht gehouden wordt op de onderliggende lagen in het stelsel.

De nummering bij de partijen die in deze figuren zichtbaar zijn komen overeen met de gebruikte nummering in hoofdstuk 3.2. De verhoudingen tussen de partijen zijn middels pijlen weergegeven.

Verhoudingen binnen het Wkb-stelsel

Figuur 6_Verhoudingen binnen het Wb-stelsel; Eigen figuur

Figuur 7_Het Wkb-stelsel en haar verschillende lagen van toezicht; Eigen figuur

4. INTERVIEWS

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke manier de Wkb verloopt en ervaren wordt door de verschillende marktpartijen. Hiervoor zijn dertig interviews gehouden zoals aangegeven in hoofdstuk 2.2.3. In bijlage B, C en D zijn de interviewresultaten specifiek weergegeven per categorie van de geïnterviewde partijen. In bijlage E zijn de interviews samengevat en verdeeld over de volgende 8 thema's:

1. Nut en noodzaak Wkb (Hoofdstuk 4.1)
2. Meedenken/ implementatie Wkb (Hoofdstuk 4.1)
3. Leges (Hoofdstuk 4.1)
4. Onafhankelijkheid/samenwerking (Hoofdstuk 4.2)
5. Communicatie tussen partijen (Hoofdstuk 4.1)
6. Resultaten Wkb (Hoofdstuk 4.1)
7. Verbeterpunten (Hoofdstuk 5)
8. Overige zaken (Hoofdstuk 4.1)

De conclusies per thema geven een antwoord op de deelvragen 4 en 5 en zijn opgenomen in dit hoofdstuk. Thema 7 zal in hoofdstuk 5 behandeld worden.

4.1. HOE VERLOOPT DE UITVOERING VAN DE WKB IN DE PRAKTIJK?

4.1.1. Nut en noodzaak Wkb

De invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) roept verdeeldheid op binnen de bouwsector en bij gemeenten. Terwijl sommige partijen -zoals het ministerie, KB's en bepaalde gemeenten- het nut en de noodzaak van het stelsel erkennen, bestaat er bij andere partijen juist twijfel of zelfs weerstand. Hierbij wordt hardop de vraag gesteld 'of de bouw de dupe moet worden van een stelselwijziging, door 5-10% van de aannemers die hun werk niet goed uitvoeren en vele gemeenten die hun toezichthoudende taak nalaten?' Zelfs een Eerste- en Tweede Kamer lijken hierin verdeeld te zijn, blijkt uit gestuurde brieven over en weer.

Het open staan voor het Wkb-stelsel en het handelen hiernaar, wordt bepaald door de visies die leven bij gemeenten.

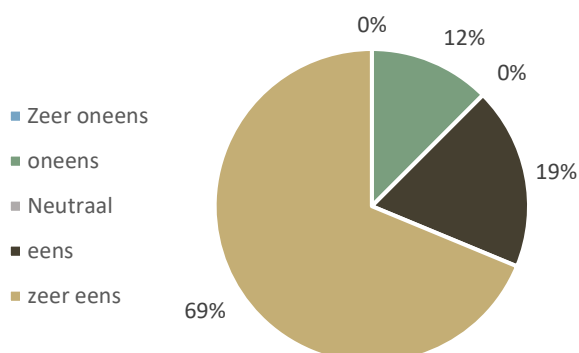
Goed om hierbij te noemen zijn de verhoudingen van gemeenten ten opzichte van de Wkb. Gemeenten die in het verleden onvoldoende capaciteit en kennis hadden om toezicht te houden, zien vaak de meerwaarde van het nieuwe stelsel in. Gemeenten die het gevoel hebben dat ze hun werk al goed deden, ervaren de invoering van de Wkb juist als onnodig en zelfs als een ondermijning van

hun rol. Dit leidt tot uiteenlopende visies op de rol en toegevoegde waarde van KB's. Ook het open staan voor het Wkb-stelsel en het handelen hiernaar, wordt bepaald door de visies die leven bij gemeenten.

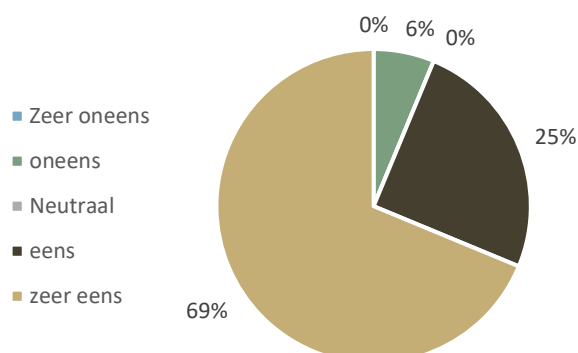
Waar iedereen het over eens is, is dat de kwaliteit in de bouw verbeterd moet worden. Hoewel er voordelen van de Wkb worden gezien in het streven naar daadwerkelijke kwaliteitsborging in plaats van een papieren werkelijkheid – waarbij de opdrachtgever krijgt wat is afgesproken – wordt tegelijkertijd gewaarschuwd voor het ontstaan van een nieuwe papieren werkelijk binnen het stelsel zelf. Het draagvlak is daarmee nog niet uniform, en de meningen over de effectiviteit en rechtvaardigheid van het systeem blijven verdeeld.

Aan de private kant bij de overheid had dit ook gekund. Alleen kunnen gemeenten niet verplicht worden taken op zich te nemen, zelf bepalen ze de prioriteit. En dus ook de prioriteit voor het handhaven van de bouwkwaliteit, dit is jaren geprobeerd, maar werkt niet voor alle gemeenten.

Toen ik hoorde dat de Wkb geïmplementeerd zou worden zag ik hier het nut gelijk van in

Nu ik zie dat de Wkb geïmplementeerd wordt zie ik hier het nut van in

Uit de diagrammen blijkt dat er iets positiever naar het nut van de implementatie van de Wkb wordt gekeken sinds de invoering ervan, ten opzichte van vóór de invoering.

4.1.2. Meedenken/ implementatie Wkb

Bij de totstandkoming en invoering van de Wkb is op landelijk niveau meegedacht door verschillende adviseurs en brancheorganisaties uit de bouwsector. Zij maakten deel uit van een regiegroep vanuit het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO). Deze betrokken partijen zijn goed op de hoogte van de achterliggende gedachte van de wet en van de overwegingen om bepaalde processen juist wel of niet strikt vast te leggen binnen de Wkb.

Na goedkeuring van de wet gingen gemeenten lokaal aan de slag met de implementatie. Sommige gemeenten begonnen hier vroegtijdig mee, terwijl anderen afwachtten vanwege de herhaalde uitstelmomenten van de wet. Deze uiteenlopende houdingen zijn nu ook zichtbaar in de manier waarop gemeenten zich nu opstellen tegenover het Wkb proces en hiernaar handelen.

Ook binnen bouwbedrijven verschilt de aanpak. Afhankelijk van de omvang van het bedrijf is een groep medewerkers aangewezen om de invoering van de Wkb intern te coördineren en te begeleiden. Ook het kennisniveau over de Wkb verschilt per aannemer.

Via proefprojecten kregen KB's, gemeenten en aannemers de kans om ervaring op te doen met het werken onder de nieuwe wet. Uit deze praktijksessies bleek dat er nog veel fout ging. Op basis daarvan trokken veel aannemers en gemeenten al snel de conclusie dat het Wkb-stelsel niet zou werken. Terwijl KB's en IA's benadrukken dat het te vroeg is om definitieve oordelen te vellen. Zij wijzen erop dat elke nieuwe wet tijd nodig heeft om goed te landen en effectief te worden toegepast.

“Iedereen moet gewoon zijn taak (gaan) uitvoeren.”

Een geïnterviewde kwaliteitsborger

Het uiteindelijke succes van de Wkb hangt vooral af van hoe de wet in de praktijk wordt ingevuld. Cruciaal hierbij zijn goede samenwerking tussen partijen, helder toezicht en een aanpak die aansluit bij het risicoprofiel van een project. Zoals een van de geïnterviewde kwaliteitsborger het samenvatte: “Iedereen moet gewoon zijn taak (gaan) uitvoeren.”

4.1.3. Leges

De invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) heeft geleid tot uiteenlopende opvattingen over de leges die gemeenten heffen. Uit de reacties blijkt dat er spanning bestaat tussen de verminderde taken van gemeenten, zoals de vervallen technische toets, en de hoogte van de leges die nog steeds worden geheven. Dit zorgt voor vragen over de rechtvaardiging van de kosten.

Gemeenten geven aan dat het ontvangen van minder leges zorgt voor het wegvallen van een inkomstenbron. Vanuit onderzoeken wordt aangetoond dat gemeenten al tekort kwamen en dat deze tekorten in de toekomst alleen maar groter zullen worden. Daarnaast is er ook het feit dat gemeenten vanuit het Rijk een vergoeding krijgen ter compensatie van de werkzaamheden.

De invoering van de Wkb zorgt voor uiteenlopende visies op leges. Aannemers vinden een verlaging logisch, omdat gemeenten hun bouwtechnische taken hebben overgedragen aan KB's. Gemeenten erkennen dat hun rol in de technische toetsing is vervallen, waardoor een deel daarom alleen nog leges vragen voor het omgevingsplan. Tegelijkertijd zijn er gemeenten die andere of extra taken zien ontstaan aan het einde van het bouwproces, zoals de beoordeling van borgingsplannen. Deze taken kunnen nieuwe kosten met zich mee brengen. Daarom verlagen niet alle gemeenten de leges, of kiezen ze ervoor het vervallen bouwtechnische deel te compenseren met een hoger tarief op het omgevingsplandeel. Gemeenten mogen ten slotte zelf de hoogte van hun leges bepalen. Zo ontstaat verschil in aanpak en blijft discussie bestaan over de hoogte van de legeskosten onder de Wkb.

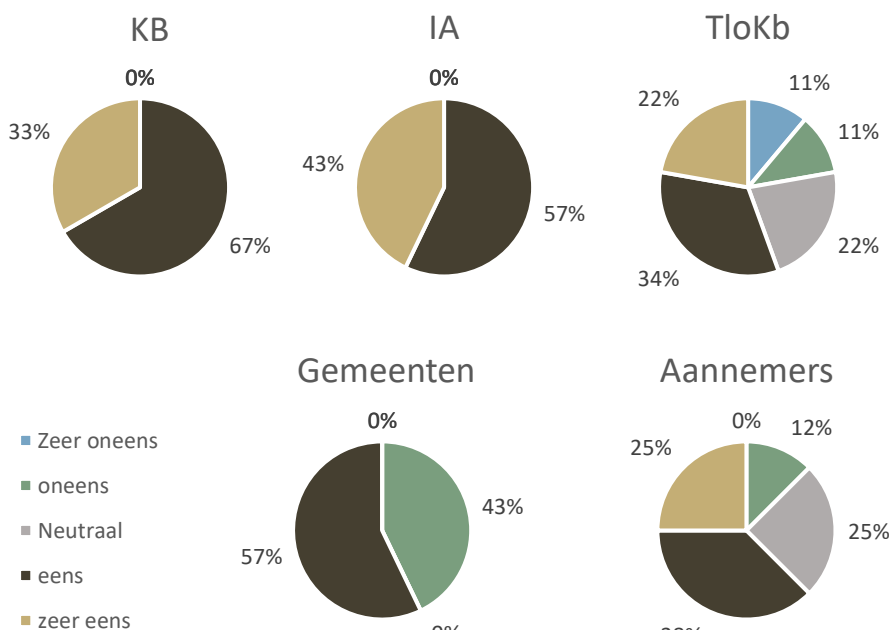
Aannemers vinden het een gemis dat grotere projecten niet in fases opgeleverd kunnen worden onder de Wkb. In de praktijk wordt zichtbaar dat projecten daarom opgesplitst worden. Als gevolg hiervan wordt er per deelproject een borgingsplan opgesteld. Dit brengt extra kosten met zich mee, wat weer leidt tot hogere leges kosten.

Kortom: de bedoeling was dat leges zouden dalen door de gewijzigde taakverdeling, maar in de praktijk is dat lang niet altijd het geval. Dit leidt tot onvrede bij aannemers en KB's, die vinden dat de legeskosten niet altijd meer in verhouding staan tot de gemeentelijke inspanning.

4.1.4. Communicatie tussen partijen

Tijdens de interviews is gevraagd om te reageren op een stelling waarin gesteld werd dat de samenwerking goed verloopt met andere partijen. Hieronder is dit weergegeven per partij in een cirkeldiagram.

De communicatie verloopt voorspoedig met:

De samenwerking tussen partijen binnen het Wkb-stelsel verloopt wisselend en is nog volop in ontwikkeling. De communicatie met KB's en IA's verloopt over het algemeen goed. Zij maken actief gebruik van hun positie in deze nieuwe markt en beschikken over veel kennis, die zij - zonder dat het hun rol is - soms ook moeten delen met gemeenten, omdat de kennis hier nog niet altijd aanwezig is.

Afhankelijk van de beschikbare kennis, verschilt de communicatie bij gemeente sterk per organisatie. Aannemers ervaren dat zij vaak weinig en summiere informatie ontvangen vanuit de gemeente, terwijl het ambtelijk apparaat nog zoekende is. Daarom proberen aannemers de regie te nemen door de KB vroegtijdig bij hun planning te betrekken. Brancheorganisaties onderkennen dit kennistekort bij gemeenten, al vinden er wel structureel overleggen plaats en worden inhoudelijke vragen doorgaans snel beantwoord.

Gemeenten en KB's hebben moeite met het omgaan met grijze gebieden en de toepassing van gelijkwaardigheid bij projecten. Zij interpreteren deze niet altijd op dezelfde manier, wat leidt tot onduidelijkheid. Ook worstelen gemeenten met hun formele rol: zij mogen geen stukken meer opeisen, maar doen dit in de praktijk soms toch. In het stelsel is het de KB die de kwaliteit borgt, en houdt de TloKB toezicht op het functioneren van de instrumentaanbieder. De gemeente blijft bevoegd gezag, maar komt pas in actie als er iets misgaat. Dan moet zij handhaven.

De samenwerking vraagt om groei en afstemming, dit kost tijd.

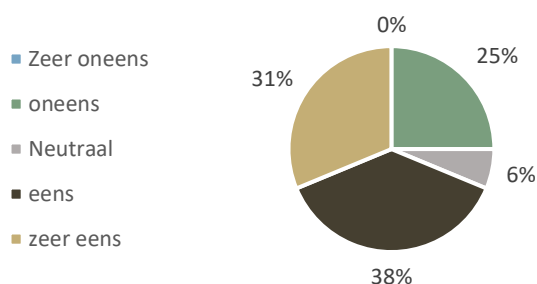
De communicatie met de TloKB verloopt overwegend goed, al is er kritiek dat zij te weinig optreden tegen 'cowboys' in de markt. De ervaringen met aannemers verschillen: grote aannemers passen zich sneller aan dan kleine, mede door beschikbare capaciteit. Over het algemeen zijn de ervaringen positief.

Kortom, de samenwerking vraagt nog om groei en afstemming, dit kost tijd. Succesvolle implementatie van de Wkb is afhankelijk van kennis, duidelijkheid over ieders rol en goede communicatie tussen alle betrokken partijen.

4.1.5. Resultaten Wkb

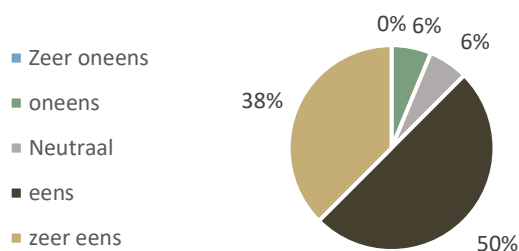
Zoals in het diagram te zien is, zijn de meningen over de efficiëntie van de Wkb verdeeld. Aannemers en sommige KB's merken dat er bewuster en strakker wordt gewerkt, wat tot meer efficiëntie kan leiden. Tegelijkertijd geven veel andere partijen aan dat het nog te vroeg is om hier echt uitspraken over te doen. Vooral gemeenten, adviseurs en instrumentaanbieders zien de efficiëntie nog niet terug in de praktijk, vaak doordat het systeem nog in de opstartfase zit en veel partijen nog moeten wennen aan de nieuwe manier van werken. Het lijkt erop dat de Wkb zeker kansen biedt voor een efficiëntere manier van werken, maar dat de voordelen pas zichtbaar worden als het stelsel breed en consistent wordt toegepast. Het systeem kan bijdragen aan minder schakels en meer duidelijkheid, mits iedereen zijn eigen rol goed vervult.

De implementatie van het systeem rondom de Wkb heeft geleid tot meer efficiëntie binnen de bouwprojecten

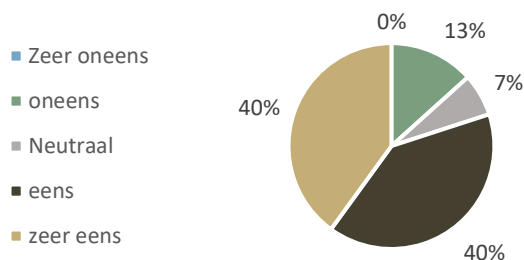
Of de Wkb daadwerkelijk heeft geleid tot betere bouwkwaliteit is nog lastig met zekerheid te zeggen. Wel zien veel partijen met positieve signalen: Er is meer aandacht voor kwaliteit, aannemers worden zich bewuster van hun verantwoordelijkheid en er wordt nauwkeuriger gewerkt. Veel geïnterviewden gaven aan dat de implementatie van het Wkb systeem inderdaad heeft geleid tot een betere kwaliteit binnen de bouwprojecten. Toch benadrukken ze ook dat het nog te vroeg is om harde conclusies te trekken. De echte effecten zullen pas echt zichtbaar worden als er meer projecten volledig doorlopen zijn onder het nieuwe stelsel. De eerste belangrijke stap is nu wel duidelijk, namelijk: De partijen in de bouwketen zijn zich in toenemende mate bewust van hun verantwoordelijkheid voor het eindresultaat en de noodzaak om aantoonbaar aan kwaliteitsnormen te voldoen.

De implementatie van het systeem rondom de Wkb heeft geleid tot een betere kwaliteit binnen de projecten

Sinds de invoering van de Wkb is er zeker meer aandacht voor het naleven van bouwvoorschriften en normen. Aannemers en KB's merken dat er bewuster wordt gewerkt en dat afspraken beter worden nagekomen. Ook gemeenten en brancheorganisaties zien dat de bewustwording groeit, al is er nog wel een leerfase gaande – vooral richting meer complexe projecten in gevolklasse 2 en 3. Toch zijn de meningen niet unaniem: een aantal partijen blijft neutraal en vindt het nog te vroeg om echte effecten te zien, terwijl enkelen van mening zijn dat er voorheen ook al goed werd gewerkt. De algemene tendens is positief, maar de mate van verbetering verschilt per project en organisatie.

Er zijn merkbare verbeteringen in de naleving van bouwvoorschriften en -normen sinds de Wkb van kracht werd

4.1.6. Overige zaken

Ondanks dat er al ruim 15 jaar aan de Wkb gewerkt wordt, ontbreekt nog steeds een vaste, uniforme werkwijze. De TloKB laat dit bewust aan de markt over, maar volgens KB's zou ook bij gemeenten een eenduidige aanpak moeten gelden. Nu verschilt het per gemeente hoe borgingsplannen beoordeeld worden en worden er soms extra eisen gesteld die niet wettelijk verplicht zijn.

Aannemers signaleren dat het aantal controles op de bouw toeneemt, soms met 3 à 4 partijen die ieder hun eigen kwaliteitscontrole uitvoeren, of elkaars controlewerk controleren. De vraag komt boven of dit wenselijk is binnen een stelsel dat gericht is op efficiëntie.

Zowel aannemers als KB's geven aan dat overheidsinstanties vooral praten met partijen die al sinds de invoering zichtbaar zijn. Zij vragen zich af of de overheid hiermee wel een realistisch beeld van de praktijk krijgt, en of deze input voldoende is om beleidsmatige conclusies te trekken richting de Tweede Kamer.

Binnen de kwaliteitsborging speelt discussie over de balans tussen papiercontrole en fysieke bouwplaatsbezoeken. Wanneer is er sprake van gerechtvaardigd vertrouwen? En houden IA's hier goed toezicht op? Verder zijn er zorgen over de lage tarieven van sommige KB's. Collega's betwijfelen of onder deze prijsstelling wel kwaliteit geleverd kan worden. Dit kan een gevolg zijn van marktwerking, maar het is aan IA's om op deze kwaliteit toe te zien. Tot slot klinkt vanuit alle betrokken partijen een duidelijke oproep aan de rijksoverheid: stop met het voortdurend aanpassen van de spelregels tijdens de implementatie en zorg voor helder, consistent beleid.

4.2. IN HOEVERRE WORDT DE WERKING VAN HET WKB-STELSEL GOED GEWAARBORGD?

Vanuit de marktpartijen wordt aangegeven dat de contractering van een KB goed verloopt. Aannemers en KB geven aan dat er snel offertes kunnen liggen. Opmerkelijk hierbij is wie de opdracht geeft voor de kwaliteitsborging. Wanneer we het aan de KB vragen dan wordt er als antwoord gegeven dat de aannemer zelf de KB betreft in het proces. De opdrachtgever wordt hiermee ontzorgd en ontvangt netjes een rapport na afloop van het project. Soms gaat deze aanbestedingen via raamcontracten of vaste samenwerkingspartners van een aannemer. Dit zien we voornamelijk terug bij grotere partijen met seriematige woningbouw. Het hebben van vaste samenwerkingspartners is hier vrij normaal. Wanneer gevraagd wordt waarom men hiervoor kiest dan wordt teruggegeven dat dit voordelen heeft, omdat men elkaars werkwijze kent en hiernaar kan handelen.

Er zijn KB die zich hier tegen uitspreken, het hebben van vaste samenwerkingspartners wordt gezien als een slechte zaak en kan de onafhankelijkheid aantasten. Door het niet of nauwelijks betrekken van de opdrachtgever in een keuze voor een KB wordt de opdrachtgever hiermee voorbij gelopen en kan het gaan om een alleen economische winst tussen aannemer en KB. Uiteraard zou de IA erop toe moeten zien dat dit niet gebeurt.

Een instrumentaanbieder zegt op haar beurt dat de opdrachtgever een KB moet contracteren, zo is het in de theorie ook bedacht. In de praktijk horen we terug dat de opdrachtgever deze kennis vaak niet in huis heeft. Daarom kan het voorkomen dat ze zich laten informeren door een aannemer. Deze aannemer heeft dan al vaak vaste contacten met een bepaalde KB.

Het samenwerken met samenwerkingspartners kan het kwaliteitsborgingsproces zeker vergemakkelijken en verbeteren. In het geval van een KB die werkt als éénpitter is het nodig dat er partijen om hem heen verzameld worden die hem van juiste kennis en inzichten kunnen voorzien. Bij grotere borgingspartijen en bijvoorbeeld grotere aannemers is deze kennis vaak al in huis en kan zo uitermate goed benut worden. Ook zijn er KB's en instrumenten waarbij in meer of mindere mate erg geleund wordt op de kennis en ervaring die aannemers, architecten en/of constructeurs in huis hebben. Vanuit andere partijen horen we hierover terug dat het soms erg sterk lijkt alsof deze partijen hun eigen werk controleren en ze hierin blindelings door de KB en/of IA vertrouwd worden.

Vanuit het oogpunt van integriteit en onafhankelijkheid wordt daarbij aangegeven dat hier risico's uit kunnen ontstaan. Een langdurige samenwerking kan zorgen voor blinde vlekken en een kritische afstand kan verdwijnen als partijen innig gaan samenwerken en afhankelijk van elkaars werkzaamheden worden. Voor het waarborgen van de integriteit binnen de Wkb is het daarom essentieel dat vaste samenwerking hand in hand gaat met onafhankelijke toetsing en een kritische houding. Vaste samenwerkingspartners, in welke vorm dan ook, kunnen dus handig zijn, maar alleen als de kwaliteit en onafhankelijkheid voorop blijft staan.

Een (afhankelijkheids-)relatie die de kwaliteit kan beïnvloeden is niet gewenst.

Vanuit het Ministerie van VRO wordt hierbij het woord transparantie ook toegevoegd. Het regelen van onafhankelijkheid is niet altijd mogelijk. Uiteraard moet er wel altijd tot een onafhankelijk oordeel gekomen worden. Transparantie hierover is een belangrijk iets. Een (afhankelijkheids-)relatie die de kwaliteit kan beïnvloeden is niet gewenst.

In het kader hiervan horen we ook terug dat het ministerie en de TloKB geïnformeerd worden door voornamelijk de brancheorganisaties. Deze organisaties hebben ook hun eigen belangen hierin en verwoorden deze ook vanuit deze visie en uiteraard staan hierin de eigen belangen voorop.

Bij de aanwezige brancheorganisatie voor KB en IA horen we ook terug dat niet iedereen zich kan vinden in keuzes die gemaakt worden en adviezen die aan bijvoorbeeld een ministerie worden gegeven. Voor een groot deel hebben deze partijen dezelfde doelen voor ogen, maar een KB en IA hebben beide eigen belangen. Wanneer het om beslissingen gaat die genomen moeten worden en iedere partij hierin één stem heeft, zal dit altijd voordelig uitpakken voor de KB's. De IA's zijn hierbij in een minderheid binnen de brancheorganisatie tegenover de tientallen KB's.

Ook spelen er bij marktpartijen vragen over of dat een IA of KB maar één of enkele klanten mag hebben. Wordt de IA of KB daarmee niet afhankelijk van één of enkele klanten. Zeker als deze klanten ook deels dezelfde bedrijfsnaam voeren als de IA of KB. Vanuit de TloKB wordt hierop gereageerd dat dit juridisch gezien niet afdwingbaar is dat een partij voor minstens 3 andere partijen werkt. Maar of het daarmee ook wenselijk is?

Voor het integer kunnen werken is het belangrijk dat de kennis voldoende op peil is. Binnen het Wkb-stelsel wordt er regelmatig met vingers gewezen en van elkaar beweert dat de kennis niet, of onvoldoende, aanwezig is. Hierbij worden met name gemeenten genoemd die nog niet, of nauwelijks met de Wkb bezig zijn. Ook wordt er gesproken over 'cowboys' op de markt. Deze zogenoemde cowboys zouden met de

goedkoopste prijzen, opdrachtgevers en aannemers moeten lokken om zo met zo min mogelijk inspanning een project geborgd te verklaren. Letterlijk wordt door andere borgers aangegeven dat de markt verpest wordt en er door deze KB's een verkeerd beeld van de Wkb ontstaat en het zo geen eerlijke kans krijgt.

Dit verkeerde beeld wordt ook bevestigd door gemeenten die opmerken dat er lang niet altijd fysieke controle op de bouwplaats plaatsvindt. Zeker vanuit gemeenten die bovenop het toezicht zaten voelt dit niet goed. Het controleren van een bouwplaats vanaf een bureaustoel lijkt een papieren werkelijkheid te zijn. Hierover wordt aangegeven dat deze KB toegelaten zijn door het TloKB en werkzaam zijn voor een instrument wat ook door deze organisatie toegelaten is. Blijkbaar is het dan mogelijk dat bij eenzelfde soort project de ene KB acht keer komt kijken, terwijl een ander één keer komt en de rest aan een aannemer overlaat. Vanuit de TloKB is hierop de reactie dat een KB zelf kan bepalen, binnen de kaders van het instrument, hoe hij betrokken is bij een project. Hij doet dit op basis van een risicobeoordeling. De werkwijze waarbij IA's en KB's eenmalig fysiek of alleen digitaal de kwaliteit borgen, is goedgekeurd door de TloKB en het ministerie. Als het aan het ministerie en de TloKB ligt is het verplicht stellen van fysiek controleren op dit moment niet aan de orde. Omdat er zulke grote verschillen in werkwijzen zichtbaar wordt is menig borger van mening dat het stelsel niet functioneert zoals het moet functioneren en er hierin door bepaalde borgers niet integer gehandeld wordt.

“De Wkb krijgt geen eerlijke kans als de ‘cowboys’ op de markt actief blijven.”

Een geïnterviewde instrumentaanbieder

5. ANALYSE

5.1. WELKE STAPPEN ZIET HET WERKVELD ALS NOODZAKELIJK OM HET WKB-STELSEL BETER TE LATEN FUNCTIONEREN?

Het werkveld ziet een breed scala aan noodzakelijke stappen om het stelsel van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) beter te laten functioneren. Een van de meest gehoorde punten is de grote onwetendheid bij particuliere opdrachtgevers over de Wkb. Dit vraagt om een intensievere informatievoorziening vanuit gemeenten en andere betrokken partijen. Gemeenten zelf geven aan dat zij nog zoekende zijn in hun rol, en dat gebrek aan kennis en capaciteit en het nog niet volledig op Wkb ingericht zaak-systeem, leidt tot trage verwerking van meldingen en onduidelijkheid over procedures. Een uniforme informatiebron en leeswijzers voor bijvoorbeeld borgingsplannen, worden als cruciaal gezien om helderheid te scheppen en landelijke uniformiteit in de uitvoering van de Wkb te bevorderen.

Daarnaast wordt de onafhankelijkheid en deskundigheid van KB's als belangrijk verbeterpunt genoemd. De controle op KB's door IA's en de TloKB moet intensiever en meer risicogestuurd worden ingericht, waarbij vooral nieuwkomers en kleinere partijen extra toezicht behoeven. Ook wordt gepleit voor het vastleggen van uniforme formats en definities, zoals wat wel of niet tot gevolgklasse 1 behoort, en het beter beschrijven van grijze gebieden binnen de wet.

Het waarborgen van de integriteit van alle betrokken partijen binnen het Wkb-stelsel wordt gezien als een essentieel aandachtspunt. Er zijn zorgen geuit over mogelijke belangenverstrengeling, met name wanneer KB's te dicht op de aannemer staan of onvoldoende onafhankelijk opereren. Ook zijn er situaties waarbij IA en KB organisatorisch met elkaar verweven waren of nog lijken te zijn. Om het vertrouwen in het systeem te behouden, is het van belang dat KB's, IA's en aannemers transparant handelen en hun rol strikt gescheiden houden. Er wordt gepleit voor heldere gedragscodes, strengere toetsing van onafhankelijkheid bij toelating tot het stelsel, en actieve monitoring door de TloKB. Alleen met een cultuur waarin integriteit en verantwoordelijkheid centraal staan, kan het Wkb-stelsel effectief bijdragen aan kwaliteitsverbetering in de bouwsector.

Vanuit het perspectief van een groot deel van de aannemers en KB's is fysieke aanwezigheid op de bouw essentieel en cruciaal voor het waarborgen van kwaliteit; alleen werken met foto's wordt als onvoldoende ervaren. Er is behoefte aan meer duidelijkheid over verantwoordelijkheden, heldere communicatie, en praktische werkafspraken. Bovendien leeft er de wens dat de overheid strenger toeziet op vakbekwaamheid van aannemers en heldere eisen stelt aan toetreding tot het stelsel.

Op het gebied van verbouwprojecten klinkt de roep om een pragmatische benadering. De manier waarop borging nu onder gevolgklasse 1 nieuwbouw plaatsvindt, zal veel te duur en arbeidsintensief zijn om ook over te nemen voor verbouwprojecten. Het idee van een handboek voor het kiezen van geschikte Wkb-instrumenten per projecttype wordt breed gedragen.

Tot slot heerst er zorg over het ontbreken van concrete handhaving bij gebreken. Zowel gemeenten als brancheverenigingen wijzen op het belang van transparantie, vertrouwen en een gezamenlijke leerhouding in deze implementatiefase. Het streven moet zijn naar een stelsel waarin kwaliteit centraal staat, fouten bespreekbaar zijn en verbetering structureel wordt doorgevoerd.

Samenvattend vraagt het werkveld om duidelijkere regels, meer kennisdeling, uniforme werkwijzen en een praktijkgerichte aanpak om het Wkb-stelsel verder te laten groeien en effectief te laten functioneren. Volgens het grootste deel van de markt wordt de volgende mening gedeeld: wanneer iedereen hierin haar eigen rol pakt en verantwoordelijkheid neemt dan gaat het Wkb-stelsel werken en resultaten opleveren.

6. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Welke resultaten zijn zichtbaar over het functioneren van het Wkb-stelsel (Wet kwaliteitsborging voor de bouw), sinds de invoering hiervan?

Er is onderzoek gedaan naar aanleiding van de bovenstaande hoofdvraag. In het derde hoofdstuk is de theoretische achtergrond van de Wkb uiteengezet, wat de basis vormde voor het theoretische deel van dit onderzoek. Aan de hand van gesprekken met dertig betrokken partijen, variërend van gemeenten en aannemers tot het ministerie, zijn deelvraag vier en vijf beantwoord. In deelvraag zes zijn diverse verbeterpunten benoemd die volgens de marktpartijen noodzakelijk zijn om het stelsel beter te laten functioneren.

Op basis van deze interviews en aanvullend literatuuronderzoek hebben wij een breed en actueel beeld gevormd van de stand van zaken rondom de Wkb in de praktijk. In de conclusie geven wij antwoord op de hoofdvraag door de belangrijkste resultaten te bespreken aan de hand van de acht thema's uit hoofdstuk vier en vijf.

Aansluitend formuleren wij aanbevelingen die bijdragen aan een effectievere uitvoering van het Wkb-stelsel, met oog voor de praktijkervaringen van de betrokken partijen.

6.1. Nut en noodzaak van de Wkb

De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) wordt in het werkveld zowel gesteund als bekritiseerd. Veel geïnterviewden erkennen de noodzaak van betere bouwkwaliteit en toezicht, vooral vanwege tekortkomingen bij sommige gemeenten en de beperkte aansprakelijkheid van aannemers voorheen. Eerdere pogingen tot verbetering op gemeentelijk niveau faalden, waardoor nu gekozen is voor een landelijke aanpak ter bescherming van de consument.

Tegelijk zijn er zorgen dat de wet te ingrijpend is voor een probleem dat slechts een kleine groep betreft. Volgens critici treft de wet vooral goed functionerende partijen, terwijl ze vooral gericht lijkt op de 'cowboys' in de markt. Om de beoogde kwaliteitsverbetering te realiseren, moeten alle betrokkenen hun verantwoordelijkheden serieus nemen.

6.2. Meedenken en implementatie

De betrokkenheid van partijen bij de voorbereiding en invoering van de Wkb verschilt sterk. Sommige gemeenten, aannemers en KB's deden al vóór de invoering mee aan pilots en werkgroepen, terwijl anderen pas later zijn aangehaakt. Dit leidt tot verschillen in kennis, acceptatie en toepassing van het nieuwe stelsel. Ook binnen aannemersorganisaties is er variatie: grote bedrijven zijn vaak beter voorbereid, terwijl kleinere partijen moeite hebben met de regels en soms weerstand tonen. Deze ongelijkheid vergroot de fragmentatie in de praktijk. Daarbij is het de vraag of alle partijen het doel van de wet – verbetering van bouwkwaliteit, niet alleen toezicht – goed begrijpen, zeker omdat niet iedereen betrokken was bij de totstandkoming ervan.

6.3. Leges

De verschuiving van de technische toetsing van gemeenten naar private KB's zorgt voor discussie over legeskosten. Hoewel gemeenten deze toets niet meer uitvoeren onder de Wkb, blijven leges vaak ongewijzigd, wat leidt tot frustratie bij aannemers en opdrachtgevers. Gemeenten geven aan dat zij deze inkomsten nodig hebben om hun begroting rond te krijgen, en stellen dat de kosten onder de Wkb zelfs hoger uitvallen door extra controle op borgingsplannen.

Gemeenten verkeren momenteel in een overgangsfase van de Wabo naar de Wkb, wat extra inspanning en middelen vergt. Hoewel het Rijk financiële compensatie biedt voor de invoering van zowel de Wkb als de Omgevingswet, leidt dit niet overal tot lagere leges. De gemeentelijke autonomie in het vaststellen van leges zorgt ervoor dat er geen landelijke uniformiteit is, wat de onduidelijkheid en ongelijkheid vergroot.

6.4. Onafhankelijkheid en samenwerking

Binnen de Wkb zijn onafhankelijkheid, integriteit en kwaliteit onlosmakelijk met elkaar verbonden om tot een goede samenwerking te kunnen komen. Samen vormen ze het fundament waarop het stelsel van kwaliteitsborging rust. Hierbij zien we drie voorwaarden:

1. Onafhankelijkheid	Zonder onafhankelijkheid is objectieve kwaliteitsbeoordeling onmogelijk, hiermee komt de kwaliteit onder druk te staan.
2. Integriteit	Integriteit is nodig om onafhankelijk te kunnen zijn én kwaliteit serieus te nemen.
3. Kwaliteit	Hoge bouwkwaliteit is alleen geloofwaardig als die aantoonbaar is getoetst door een onafhankelijke en integere partij.

In de praktijk ontstaan spanningen tussen deze waarden. Door langdurige samenwerkingen tussen bijvoorbeeld IA's, KB's en aannemers, ontstaat het risico op commerciële afhankelijkheid.

Wanneer bijvoorbeeld een IA bijvoorbeeld vrijwel uitsluitend werkt voor één of enkele KB'(s), kan dit de onafhankelijkheid ondermijnen. Een vergelijkbaar risico doet zich voor bij raamovereenkomsten tussen KB's en aannemers. Hoewel er regels bestaan vanuit een IA om de onafhankelijkheid van KB's te waarborgen (zoals een limiet op het aandeel projecten van één opdrachtgever), ontbreken dergelijke regels voor IA's.

Daarnaast worden ook samenwerkingspartners van KB's regelmatig betrokken bij projecten zonder dat hun onafhankelijkheid voldoende geborgd is. Hoewel dit in sommige gevallen efficiëntie oplevert, zet het ook druk op het principe van onafhankelijk toezicht.

Toezicht vanuit de TloKB is cruciaal, maar het is de vraag of dit op dit moment toereikend is. De huidige werkwijzen zijn formeel toegestaan, maar ondermijnen mogelijk het beeld van objectiviteit en gerechtvaardigd vertrouwen zoals de wet beoogt. Dit is nadelig voor het beeld dat een overheid, gemeente en opdrachtgever kunnen hebben op het werken volgens gerechtvaardigd vertrouwen.

Bovendien speelt belangenbehartiging door brancheorganisaties een rol. Via verschillende kanalen wordt gelobbyd voor specifieke belangen, wat de vraag oproept of beleidsmakers vooral luisteren naar de 'luidste stemmen' in plaats van naar de inhoud. Brieven uit de Eerste Kamer tonen aan dat er soms onvoldoende kennis is van de Wkb, wat leidt tot voorstellen die afwijken van de oorspronkelijke bedoeling van de wet.

Kortom, de praktische uitvoering van de Wkb vraagt om een hernieuwde en serieuze focus op kwaliteit, integriteit en onafhankelijkheid. Alleen zo kan het gerechtvaardigd vertrouwen in het stelsel groeien – bij overheden, opdrachtgevers én de consument.

6.5. Communicatie tussen partijen

Effectieve communicatie is essentieel binnen het Wkb-stelsel, maar in de praktijk blijkt dit nog vaak een knelpunt. Uit interviews komt naar voren dat de samenwerking tussen partijen zeker niet altijd soepel verloopt. Gemeenten hebben moeite met hun nieuwe rol, terwijl aannemers worstelen met onduidelijkheid over eisen en procedures. Zij ervaren dat er te weinig informatie vanuit gemeenten wordt gedeeld met hen en particuliere opdrachtgevers.

Doordat kennis niet altijd op de juiste plek zit, nemen KB's soms buiten hun formele rol de taak op zich om informatie over te dragen. Tegelijk hebben zij het lastig op de markt, waar concurrenten zich vooral op prijs profileren, vaak ten koste van de kwaliteit. IA's moeten goed toezicht houden op hun KB's en zorgen dat hun instrumenten volgens de regels van de TloKB worden gebruikt. Omgekeerd is het belangrijk dat KB's actief contact onderhouden met hun IA's.

De TloKB houdt toezicht op de IA's en heeft daarover regelmatig overleg. Toch geven IA's aan dat hun feedback nauwelijks wordt opgepakt, wat zorgt voor frustratie. Ook de samenwerking tussen het ministerie van BZK en de TloKB is intensief, maar vanuit brancheverenigingen klinkt veel kritiek, vooral vanuit gemeenten. Er is wel begrip dat de Wkb nog in de kinderschoenen staat en tijd nodig heeft om te groeien, maar er is ook stevige kritiek, onder andere vanuit de Eerste Kamer. Sommige leden pleiten zelfs voor afschaffing van de wet.

Binnen de overheid zie je duidelijk verschillende visies. Bij de TloKB en het ministerie werken mensen die vanaf het begin bij de ontwikkeling betrokken zijn en de wet dus steunen. Vanuit de Eerste Kamer klinkt juist meer kritiek, mede doordat zij veel signalen uit het veld ontvangen. Wat opvalt, is dat de samenwerking tussen partijen vaak afhangt van de persoon: met wie heb je te maken, en hoe staat die in het stelsel?

Sommige ambtenaren de KB als een bedreiging – iemand die hun werk afpakt. En als die houding er eenmaal is, zal zo iemand het hele stelsel, inclusief de KB'er blijven tegenwerken. Maar feit is: het is de overheid zélf die keuzes heeft gemaakt waardoor bepaalde ambtelijke taken verdwijnen.

Wat duidelijk wordt, is dat er nog veel te winnen valt. Vooral door de manier van informatie delen beter en consistenter te organiseren. Pas dan kan het Wkb-stelsel echt gaan werken zoals bedoeld.

6.6. Resultaten van de Wkb

Met de invoering van het Wkb-stelsel is er een duidelijke verandering gekomen in de manier waarop kwaliteitsborging in de bouw wordt georganiseerd. Waar voorheen honderden gemeenten elk hun eigen werkwijze hadden, is er nu meer structuur dankzij zeven erkende instrumenten. Toch is de praktijk nog gefragmenteerd, met veel ruimte voor interpretatie, wat leidt tot circa zeventig verschillende werkwijzen. Deze variatie is deels verklaarbaar door de diversiteit aan bouwprojecten, maar leidt ook nog tot frustratie, vooral vanwege het gebrek aan uniformiteit tussen gemeenten.

Een volledig uniforme aanpak is niet realistisch, maar vergelijkbare projecten zouden wel op gelijke wijze benaderd moeten worden, ongeacht de gemeente. Daar is nog winst te behalen.

Hoewel de Wkb nog maar kort van kracht is, zijn de eerste signalen positief. Er wordt bewuster gewerkt, wat de bouwkwaliteit ten goede komt, al zijn resultaten nog niet hard meetbaar. Een belangrijk gemis is dat er vooraf geen nulmeting is gedaan van de bouwkwaliteit.

De praktijk vraagt nog om tijd en aanpassing. Onzekerheden, zoals onduidelijkheid over de afbakening van gevolgklasse 1, moeten verder uitgewerkt worden. Veel betrokken partijen zijn voorzichtig optimistisch, maar constateren dat de huidige uitvoering nog niet voldoet aan de bedoeling van de wet. Kennis bij gemeenten, het ministerie, TloKB en uitvoerende partijen schiet vaak nog tekort.

Toch wordt de aandacht voor bouwqualiteit groter, met als verwachte resultaten een betere bescherming van de consument en een verlaging van faalkosten op de lange termijn. Het blijft van belang te waken dat de wet niet alleen een papieren werkelijkheid creëert, maar daadwerkelijk bijdraagt aan betere bouwpraktijken.

6.7. Overige zaken

Vooruitkijkend leven er zorgen over de toekomstige uitbreiding van het Wkb-stelsel naar gevolgklassen 1 verbouw, 2 en 3. De meeste partijen pleiten ervoor om eerst te leren van de ervaringen met gevolgklasse 1. Zonder stevige evaluatie raakt het draagvlak snel weg. Ook het huidige toezicht schiet volgens velen tekort, zeker als het gaat om het aanpakken van ‘cowboys’ in de markt van KB’ers.

Daarnaast ontstaat verwarring over wie nu echt de controle heeft. De KB kan gezien worden als de scheidsrechter, maar gemeenten blijven als VAR alsnog invloed houden en mogen een KB terugfluiten als ze toch anders over de toetsing denken. Ook kan de KB vragen blijven stellen aan de gemeente. Als zij fouten toch door de vingers mogen zien, verandert er dan eigenlijk wel iets? Dit roept twijfels op over de meerwaarde van het stelsel.

Toch verdient de Wkb een eerlijke kans. Als iedereen zijn rol goed oppakt, kan het systeem efficiënter werken en worden overbodige schakels eruit gehaald.

Positief is dat bij een goed werkend stelsel alle aannemers in beeld zijn. Tegelijk moet het systeem niet doorslaan in dubbele controles.

Aangezien het aantal Wkb-projecten nu pas toeneemt, zullen meer resultaten over de werking van de Wkb ook pas op langere termijn zichtbaar worden. Het is belangrijk dat de overheid haar ogen en oren geopend houdt voor het zien en horen van signalen uit alle hoeken van het werkveld om een totaalplaatje van de situatie te krijgen.

6.8. Verbeterpunten

Hoewel de monitoring van de werking van de Wkb nog loopt, is nu al goed zichtbaar dat er veel verbeterpunten op aan te merken zijn. Vier verbeterpunten willen we uitlichten:

- Creëer meer duidelijkheid en uniformiteit;
- Zorg voor onafhankelijkheid en integriteit;
- Verander toezicht vanuit de TloKB;
- De Wkb zorgt voor veranderingen.

6.8.1. Creëer meer duidelijkheid en uniformiteit

Probleem:

De huidige regels binnen de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) zijn breed en leiden tot verschillende interpretaties en werkwijzen. Deze interpretaties, in combinatie met de aanwezige grijze gebieden, creëren een belemmering in een soepele uitvoering. Vooral de overgang naar gevolgklasse 1 verbouw, zal veel baat hebben bij duidelijkheid en uniformiteit.

Aanbevelingen:

- Ontwikkel landelijke richtlijnen, formats en leeswijzers per projecttype.
- Maak een pragmatische variant van kwaliteitsborging voor kleinere verbouwprojecten.
- Breng duidelijkheid in grijze gebieden: wat mag en wat kan?
- Zorg voor uniformiteit in het beoordelen van gelijkwaardige oplossingen.
- Uniformeer borgingsdocumenten en dossiers, zodat het bevoegd gezag beter overzicht heeft.
- Ontwikkel een instrumentenwijzer die per bouwwerktipe aangeeft, welk borgingsinstrument het beste past, inclusief kostenoverwegingen.

6.8.2. Zorg voor onafhankelijkheid en integriteit

Probleem:

Er zijn zorgen over de onafhankelijkheid van KB's en hun samenwerking met samenwerkingspartners. Het ontbreken van duidelijke richtlijnen maakt het lastig om integriteit te waarborgen.

Aanbevelingen:

- Stel duidelijke, handhaafbare criteria op voor onafhankelijkheid en integriteit (denk aan gedragscodes of certificeringseisen).
- Toets deze onafhankelijkheid actief via TloKB en certificerende instellingen. Daarbij lettend op samenwerkingspartners en de gevaren op commerciële afhankelijkheid. Er mag geen sprake zijn van economische, organisatorische of juridische afhankelijkheid tussen de partijen.
- KB'ers moeten, afhankelijk van het soort project, minimaal 1 á 2 keer fysiek op de bouwplaats controleren.
- De werkwijzen binnen het Wkb-stelsel moeten gefundeerd zijn op onafhankelijkheid, integriteit en kwaliteit. Dit om de uitvoering van de Wkb tot een succes te brengen. Wanneer dit niet het geval is moet hierop gehandhaafd worden.

6.8.3. Verander toezicht vanuit de TloKB

Probleem:

De rol van TloKB is cruciaal, maar het toezicht kan verbeterd worden. Op dit moment is er sprake van steekproefsgewijze controle. Met als resultaat dat de grotere bedrijven met veel projecten vaker een controle krijgen en de kleine KB's met weinig projecten de controles ontlopen. De cowboys op de markt bevinden zich tussen de kleinere KB's. Het toezicht op deze partijen lijkt beperkt. Verscherpt toezicht op de IA door de TloKB is noodzakelijk. Er moet specifiek gekeken worden of de IA's de KB's wel aanspreken als werkzaamheden niet integer uitgevoerd worden. Niet alleen op papier, maar ook op de bouwplaats. De Wkb is er immers voor het bouwen, niet alleen voor het papierwerk. Het vraagt ook om meer kennis en inzicht bij de TloKB, om goed te kunnen inschatten waar ingrijpen nodig is.

Aanbevelingen:

- Ga over op risico gestuurd toezicht, focus op projecten en KB's met een verhoogd risico. (Mogelijk naast het huidige systeem van steekproefsgewijs toezicht.)
- Zorg voor beter en uniformer toezicht op IA en KB: op de onafhankelijkheid van de KB, samenwerkingspartners en raamcontracten.
- Versterk toezicht op IA's, die controleert of de KB ook daadwerkelijk op locatie controleert waar nodig.

6.8.4. De Wkb zorgt voor veranderingen

Probleem:

De overgang naar het nieuwe stelsel vraagt om een cultuuromslag. Veel partijen moeten wennen aan de nieuwe rolverdeling en werkwijze. Deze veranderingen kunnen onvoorziene situaties met zich meebrengen. Hierin is het belangrijk dat het ministerie openstaat voor meerdere signalen vanuit het werkveld. Nu worden vooral de bekende branchepartijen gehoord. Meerdere geluiden, ook via nieuwe verenigingen en een Eerste & Tweede Kamer, zorgen voor een beter totaalbeeld van hoe het stelsel in de praktijk werkt.

Aanbevelingen:

- Stimuleer acceptatie van de nieuwe manier van werken en focus op gezamenlijke verbetering.
- Blijf als ministerie open staan voor verschillende visies uit het werkveld. Herzien waar nodig.
- Blijf open communiceren met elkaar en help elkaar om van de fouten te leren.
- Versterk de betrokkenheid van ketenpartners zoals de brandweer.

De basis is er. Nu is het zaak om het fundament van het stelsel verder te versterken, met duidelijke wetgeving, goede samenwerking en vooral: een praktijkgerichte aanpak.

REFLECTIE & DISCUSSIE

Methodologische verantwoording

Om de hoofdvraag *"Welke resultaten zijn zichtbaar over het functioneren van het Wkb-stelsel sinds de invoering hiervan?"* te beantwoorden, is er systematisch te werk gegaan volgens het onderzoeksplan (hoofdstuk 2). In de beginfase was er beschikking over de basiskennis van de Wkb, maar door middel van literatuuronderzoek en dertig interviews met uiteenlopende betrokkenen is de kennis gaandeweg verdiept.

De deelvragen 1 t/m 3 zijn beantwoord op basis van de onderzochte literatuur, waarmee de theoretische context en complexiteit van het stelsel in kaart zijn gebracht. Dit was nodig om in gesprek te kunnen gaan met de geïnterviewden. Voor de interviews zijn stellingen opgesteld die leiden tot de antwoorden op de deelvragen 4 en 5. De stellingen en vragen werden gezien in relatie tot de rol en het perspectief van de gesprekspartner. Dit leverde waardevolle inzichten op over praktijkervaringen en verbeterpunten.

Valide en betrouwbaar?

"Bij validiteit gaat het om het meten wat je beoogt te meten. Bij betrouwbaarheid daarentegen gaat het om de vraag of je onderzoeksresultaten hetzelfde zouden zijn als je het onderzoek op dezelfde wijze nogmaals uitvoert." (Scribbr, 2025)

Is er sprake van betrouwbaar onderzoek?

"Bij betrouwbaarheid gaat het om hoe consistent een methode iets meet." (Scribbr, 2025) Hierbij is het van belang dat de uitkomsten hetzelfde zijn op het moment dat de meting of het gehele onderzoek op exact dezelfde wijze nogmaals uitgevoerd wordt.

Het onderzoek is betrouwbaar wanneer de manier van onderzoek doen betrouwbare resultaten geeft.

Om de betrouwbaarheid te waarborgen, stelden we per doelgroep vergelijkbare vragen, afgestemd op hun rol binnen het stelsel. Dit zorgde voor consistente en vergelijkbare antwoorden tussen de verschillende groepen. De insteek van de vragen was voor elke partij hetzelfde, namelijk om erachter te komen: wat er speelt in het werkveld, wat de visie is van de geïnterviewde partij op de Wkb en de uitvoering hiervan, welke resultaten zij op dit moment zien in de uitvoering van de Wkb en welke verbeterpunten er in de ogen van de betreffende partij zijn. Daarbij is er in de verslaglegging en verwerking van de antwoorden rekening gehouden met de visie en de belangen van de gesproken partij.

Is er sprake van valide onderzoek?

Validiteit valt op te delen in interne en externe validiteit:

- Interne validiteit gaat over: 'hebben we echt gemeten wat het effect is?'

Dezelfde typen vragen zijn gesteld aan verschillende partijen binnen het stelsel. Hierbij is gevraagd wat nu met invoering van de Wkb de verbeteringen en aandachtspunten zijn. Hierbij is onderscheid gemaakt in daadwerkelijke ervaringen en verwachte effecten.

Nogmaals willen we aangeven dat de wet nog niet lang van kracht is en harde data of meetbare effecten nog niet aanwezig zijn. Het gaat in dit onderzoek om de resultaten sinds de invoering van de Wkb tot nu toe. De praktijk is nog in ontwikkeling en rollen worden steeds beter ingenomen. Wel is het van belang voor de interne validiteit om mee te nemen dat er veel belangen spelen in het hele Wkb-verhaal. De resultaten van het onderzoek kunnen beïnvloedt worden wanneer het verschil in belangen uit het oog verloren wordt.

- Externe validiteit gaat over: 'kunnen de resultaten ook gelden voor anderen buiten dit onderzoek?'

Er zijn gesprekken gevoerd met 30 verschillende partijen die actief zijn binnen het gehele Wkb-stelsel. Bij de selectie is bewust gekozen voor een brede regionale spreiding, zodat gemeenten, aannemers, KB en IA uit diverse delen van Nederland zijn meegenomen.

Dankzij deze brede en gevarieerde selectie mag worden aangenomen dat het onderzoek een representatief beeld geeft van de huidige resultaten en ervaringen binnen het stelsel, zoals die in de praktijk worden beleefd door verschillende marktpartijen.

Eén van de belangrijkste bedreigingen van de validiteit is de sociale wenselijkheid, dit kan voor een vertekend beeld zorgen. Door dit onderzoek uit te voeren vanuit de HAN University of Applied Science en niet vanuit een marktpartij is er vooraf al gekozen voor een onderzoek waarbij de resultaten niet sociaal wenselijk moeten zijn voor de betreffende marktpartij. Tijdens het onderzoek hebben wij onafhankelijk onderzoek willen doen.

Conclusie

Het onderzoek biedt een betrouwbaar en representatief inzicht in hoe het Wkb-stelsel functioneert sinds de invoering, zolang de context, de belangen van de verschillende partijen en beperkingen van de uitvoering van de Wkb worden meegenomen in de interpretatie van de resultaten en in het achterhoofd gehouden wordt dat het om een momentopname gaat.

Reflectie op samenwerking

De samenwerking als afstudeerpartners hebben we als prettig en waardevol ervaren. Door regelmatig overleg konden we voortgang, takenverdeling en planning bespreken, ideeën uitwisselen en waar nodig bijsturen. Dat werkte efficiënt en zorgde ervoor dat we elkaar scherp hielden.

In het begin van het onderzoek was het even zoeken naar een balans tussen het lezen van literatuur, het voeren van interviews en het uitwerken hiervan, maar door open te blijven communiceren met elkaar hebben we in elke situatie goede oplossingen kunnen bedenken. We hebben geleerd dat het belangrijk is om elkaar de ruimte te geven, maar ook om verantwoordelijkheid te nemen voor het gezamenlijke resultaat. De samenwerking heeft niet alleen bijgedragen aan de kwaliteit van het onderzoek, maar ook aan onze ontwikkeling in het professioneel samenwerken.

Reflectie op ontwikkeling

Tijdens het afstuderen zijn we inhoudelijk en persoonlijk gegroeid. We verdiepten ons in de Wkb en leerden hoe je wetgeving toepast in de praktijk. Ook deden we ervaring op met onderzoek doen, interviews afnemen en analyseren. We leerden zelfstandig werken, plannings bewaken en professioneel communiceren met mensen uit het werkveld. Deze periode heeft ons klaargestoomd voor een volgende stap in onze (bouwkundige) carrière.

We hebben onderzocht welke resultaten zichtbaar zijn over hoe de Wkb functioneert op dit moment. Hier hebben we een goed beeld over gekregen. Aan het einde van deze conclusie komt vanwege de actualiteit de vraag naar boven of de Wkb ook functioneert zoals bedoeld. Wordt de bouwkwaliteit echt verbeterd en krijgt de consument ook uiteindelijk wat hem belooft is. Wij zien nog grote verbeterpunten op dit moment (Zie conclusie), hiervoor is het nodig dat allé marktpartijen hier open voor staan en hiervoor willen gaan. Wij hebben hier nog wel onze vragen bij: zijn nu de economische belangen van bepaalde partijen groter dan het beoogde doel van de Wkb? En worden deze belangen nu ook via de brancheorganisaties doorgegeven aan het ministerie en de TloKB? Het monitoringsonderzoek vanuit het ministerie zal pas over anderhalf jaar klaar zijn. Weten we dan volledig hoe de Wkb functioneert?

En hoe nu verder?

Tegelijkertijd met dit alles worden vragen gesteld over of de wetgeving wel voldoet aan hetgeen het voor bedacht is. Deze vragen zijn ook gesteld in een mondeling overleg op 27 mei jongstleden tussen de Eerste Kamer en de minister van VRO. Een meerderheid in de Eerste Kamer lijkt grote bezwaren te zien in de huidige werkwijze. De minister wil de signalen die aangegeven worden serieus nemen. Hierbij noemt ze ook dat wetgeving niet zomaar gewijzigd kan worden en ze de mensen binnen het ministerie graag inzet voor een juiste implementatie van de wet. Positieve geluiden zijn wel dat onder het huidige kabinet nu de eerste stappen naar verbetering genomen zijn, aanpassingen en herzieningen vinden plaats.

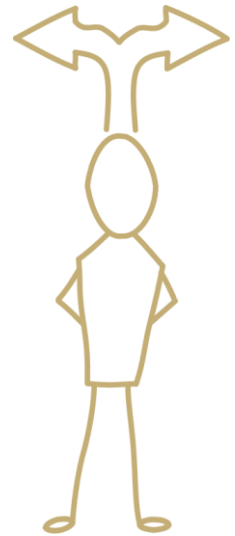
In dit alles is en blijft het volgende belangrijk: Welke belangen wegen zwaarder? Al ruim 15 jaar wordt hier aandacht aan besteed. De belangen van de bouwconsument, en worden die op de huidige werkwijze voorop gesteld? Of de belangen van nieuw gekomen bedrijven, de IA en KB, zodat zij maar kunnen werken in een stelsel dat voor het overgrote deel van hen goed werkbaar is. Of wegen de belangen van een deel van de

gemeenten zwaarder wanneer ze aangeven bang te zijn dat haar toezichtstaken verdwijnen? Uiteraard zal hier een balans in gevonden moeten worden, maar het doel van de Wkb moet niet verloren worden in een bureaucratisch geheel.

Tot slot

Net zoals we een huis alleen op een goed fundament willen en kunnen bouwen, zo is het bij het Wkb-stelsel van groot belang dat het fundament goed is. Gebouwd op de drie pijlers: Onafhankelijkheid, integriteit en kwaliteit. We zien dat het fundament van het stelsel soms nog wankelend is. Verandering en verbetering op de huidige werking van de Wkb is nodig. Naast dat implementatie tijd kost moet ook het belang bij alle partijen ervan ingezien worden. We moeten samen het doel van de Wkb voor ogen houden, luisteren naar signalen uit het werkveld en beleid maken wat hierop aansluit. Alleen zo zorgen we voor een stevige fundering onder het Wkb-stelsel, met als gevolg dat onze huizen en gebouwen in Nederland ook stevig gefundeerd zullen zijn en worden.

Het doel van dit onderzoek was het in beeld brengen van de huidige resultaten van het Wkb-stelsel. De nabije en toekomstige beslissingen laten we over aan de Eerste- en Tweede Kamer.

NAWOORD

Met het afronden van deze scriptie sluiten wij, Corné en Ilse, een intensieve en leerzame periode van ons afstudeertraject aan de HAN University of Applied Sciences af. In de afgelopen maanden hebben wij ons verdiept in de recente invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), een complexe en actuele ontwikkeling binnen de bouwsector. Door middel van literatuuronderzoek en gesprekken met diverse betrokken partijen hebben wij geprobeerd inzicht te krijgen in de werking van het Wkb-stelsel en de impact hiervan op de bouwpraktijk.

Het uitvoeren van dit onderzoek was niet alleen een academische uitdaging, maar bood ons ook een unieke kans om in contact te komen met meer dan dertig professionals uit het werkveld. Hun openheid, inzichten en bereidheid om hun ervaringen te delen, waren van grote waarde. Zonder hun bijdrage was dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Hoewel we tijdens dit traject te maken kregen met de nodige complexiteit, hebben wij vooral geleerd hoe belangrijk samenwerking, transparantie en duidelijke rolverdelingen zijn binnen een veranderend stelsel als de Wkb. Tegelijkertijd beseffen we dat ons onderzoek slechts een momentopname is binnen een stelsel dat zich de komende jaren verder zal ontwikkelen. De bevindingen uit deze scriptie kunnen hopelijk bijdragen aan een breder gesprek over verbetering en versterking van het systeem.

Graag willen wij onze begeleiders, respondenten en medestudenten bedanken voor hun waardevolle feedback en ondersteuning gedurende dit proces. Wij kijken met trots terug op het doorlopen traject en zijn dankbaar voor de opgedane kennis en ervaringen.

Bovenal willen we onze Hemelse Vader bedanken voor de kracht en gezondheid die ontvangen mocht worden om dit onderzoek te kunnen doen. *Soli Deo Gloria*.

Tenslotte wensen wij iedereen succes die werkt met de Wkb en het beter maken van de bouwsector.

Ilse van der Meer & Corné Noorderijk,
Arnhem, mei 2025

GECITEERDE WERKEN

- Besluit bouwwerken leefomgeving. (2025, mei 21). *Artikel 4 en 5*. Opgehaald van wetten.overheid.nl/BWBR0041297/2025-05-21
- Besluit kwaliteit leefomgeving. (2024, januari 1). *Artikel 3.82*. Opgehaald van wetten.overheid.nl/BWBR0041313/2024-01-01
- Besluit kwaliteit leefomgeving. (2025, januari 1). *Artikel 3.83 lid 3*. Opgehaald van wetten.overheid.nl/BWBR0041313/2024-01-01#Hoofdstuk3
- Bregman, A., van Egmond, H., Hoogendoorn, J., & Triches, S. (2023). *Praktijkboek Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb)*. 's-Gravenhage: Instituut voor Bouwrecht.
- Informatiepunt Leefomgeving. (2025, mei 16). *Kwaliteitsborgers*. Opgehaald van [iplo](https://iplo.nl).
- Instituut voor bouwrecht. (2025, april 7). *De betekenis van het begrip 'bouwwerk'*. Opgehaald van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/04/07/de-betekenis-van-het-begrip-bouwwerk>
- IPLO. (2025, mei 27). *Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) op hoofdlijnen*. Opgehaald van [iplo.nl: https://iplo.nl/digitaal-stelsel/introductie/hoofdlijnen/](https://iplo.nl/digitaal-stelsel/introductie/hoofdlijnen/)
- Neerhof, A., & de Haan, P. (2024). *Stelsel van kwaliteitsborging voor het bouwen*. Deventer: Wolters Kluwer.
- Rijksoverheid. (2024, maart 22). *Factsheet 'De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen: gevolgklassen'*. Opgehaald van rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/03/01/factsheet-de-wet-kwaliteitsborging-voor-het-bouwen-gevolgklassen>
- Rijksoverheid. (2025, maart 4). *Meer toezicht in de bouw via de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb)*. Opgehaald van www.rijksoverheid.nl: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bouwregelgeving/meer-toezicht-in-de-bouw-via-de-wet-kwaliteitsborging-voor-het-bouwen-wkb>
- Scribbr. (2025, mei 26). *Wat is betrouwbaarheid?* Opgehaald van Scribbr: [https://www.scribbr.nl/veel-gestelde-vragen/wat-is-betrouwbaarheid/#:~:text=Bij%20betrouwbaarheid%20gaat%20het%20om,uitvoert%20\(reproduceert%20of%20repliceert\)](https://www.scribbr.nl/veel-gestelde-vragen/wat-is-betrouwbaarheid/#:~:text=Bij%20betrouwbaarheid%20gaat%20het%20om,uitvoert%20(reproduceert%20of%20repliceert))
- Scribbr. (2025, mei 27). *Wat is het verschil tussen validiteit en betrouwbaarheid?* Opgehaald van scribbr: <https://www.scribbr.nl/veel-gestelde-vragen/verschil-validiteit-betrouwbaarheid/#:~:text=Bij%20validiteit%20gaat%20het%20om,op%20dezelfde%20wijze%20nogmaals%20uitvoert>
- Stichting SDG Nederland. (2025, mei 7). *Dit zijn de Sustainable Development Goals*. Opgehaald van SDG Nederland: <https://www.sdgnerland.nl/de-17-sdgs/>
- Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw. (2025, maart 4). *Het stelsel van kwaliteitsborging voor het bouwen*. Opgehaald van www.tlokb.nl: <https://www.tlokb.nl/wet-kwaliteitsborging>
- van Leeuwen, G.-J. (2022). *Handboek Kwaliteitsborging voor het bouwen*. Amsterdam: Berghauser Pont Publishing.

Vereniging Bouw- & Woningtoezicht Nederland. (2025, mei 16). *Hoofdpagina*. Opgehaald van vereniging-bwt: <https://www.vereniging-bwt.nl/>

Vereniging KwaliteitsBorging Nederland. (2024, mei 16). *Over ons*. Opgehaald van VKBN: <https://www.vkbn.nl/over-ons/>

VNG. (2025, mei 16). *Over de VNG*. Opgehaald van VNG: <https://vng.nl/rubrieken/over-de-vng>

Woningwet. (2025, februari 12). *Artikel 7aa*. Opgehaald van wetten.overheid.nl: wetten.overheid.nl/BWBR0005181/2025-02-12

BIJLAGEN*

BIJLAGE A	METHODIEK BEANTWOORDING DEELVRAGEN
BIJLAGE B	INTERVIEWRESULTATEN AANNEMERS, GEMEENTEN EN ADVISEURS (VERTROUWELIJK)
BIJLAGE C	INTERVIEWRESULTATEN KB EN AI (VERTROUWELIJK)
BIJLAGE D	INTERVIEWRESULTATEN MINISTERIE VAN VRO, TLOKB EN EERSTE KAMER (VERTROUWELIJK)
BIJLAGE E	INTERVIEWRESULTATEN SAMENGEVAT
BIJLAGE F	NOTULEN INTERVIEWS AANNEMERS, GEMEENTEN EN ADVISEURS (VERTROUWELIJK) NOTULEN INTERVIEWS KB EN IA (VERTROUWELIJK) NOTULEN INTERVIEWS MINISTERIE VAN VRO, TLOKB EN EERSTE KAMER (VERTROUWELIJK)

*De bijlagen zijn niet toegevoegd aan de publicatie.

De niet-vertrouwelijke documenten zijn aan te vragen bij de auteur(s).